

Handläggare
John Areschoug
Telefon:076-122 89 94

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2017-09-19, p.

Tertialrapport Tertial 2 2017 för Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar följande

1. Godkänna förvaltningens förslag till tertialrapport 2 samt överlämna den till kommunstyrelsen.
2. Godkänna förvaltningens förslag om budgetjustering med 1,0 mnkr ur central medelsreserv 2 i kommunfullmäktiges budget för arbete med lokala åtgärdsprogram enligt bilaga 4.
3. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Emily Tjäder
Tf Avdelningschef

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

I tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall om 110,8 mnkr, dvs. ett utfall i nivå med budget. En prognos som inklusive budgetjusteringen som nu ansöks om

uppgår till 111,8 mnkr. Prognosen för bruttokostnaderna inklusive budgetjusteringar som ansökts om, uppgår till 238,6 mnkr medan intäkterna beräknas uppgå till 126,8 mnkr

I avsnittet sammanfattande analys nedan, som är tertialrapportens rapportdel, finns ett sammandrag av det viktigaste arbetet och resultaten hittills under 2017.

Extra medel till MHN i budget

- *Energicentrum, klimatplanens genomförande, klimatpakten (3,0 mnkr);* Extrasatsningar görs för att öka antalet medlemsföretag i Klimatpakten samt att genomföra nämndens uppdrag angående flygets utveckling och klimatpåverkan (MHN 2016-10-25).

- *Beräkningsmodell för LCA vid byggnation (1,2 mnkr):* Förvaltningen deltar i ett projekt där i IVL bygger upp en nationell LCA-databas för byggnadsmaterial som anpassas till SGBC:s miljöklassning Miljöbyggnad 3.0. En betaversion testas på några av stadens nyproducerade byggnader. Stöd ges till FSK och bolag i staden som ska delta med att verifiera resultat i sina byggnader. Förvaltningen har erbjudit sig att vara värd för ett C40-möte rörande LCA i byggnadsmaterial.
- *Handlingsplan för god vattenstatus (3,6 mnkr):* Arbetet med vattenförvaltning enligt Handlingsplanen för god vattenstatus fortgår. Medlen används till personal som företrädevis arbetar med samordning av stadens vattenarbete och projektledning av framtagandet av de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster.
- *Strategiskt arbete för genomförande av "Ett grönnare Stockholm" (1,0 mnkr):* Arbetet har inletts. En övergripande utredning om ekodukter, framtagen gemensamt med Trafikkontoret, presenterades i MHN den 16 maj.
- *Underlag nya kemikalieindikatorer (0,2 mnkr):* Förvaltningen kommer i slutet av året presentera en plan för hur hälsorelaterad övervakning av miljögifter kan utvecklas. Planen ska beskriva möjliga kriterier för hälsorelaterad övervakning och prioritering. Indikatorer för uppföljning av de åtgärder inom kemikalieområdet som genomförs lokalt och nationellt ska tas fram. Indikatorerna ska även ge signaler om nya problemämnen som behöver uppmärksammas. Särskilt fokus ska ligga på att följa substitutionsprocessen för de ämnen som staden själv kan påverka via sin upphandling av varor och tjänster. Indikatorerna ska bygga på en hälsorelaterad miljögiftsövervakning baserad på humanprover, exempelvis bröstmjolk, blod och urin.
- *Koncerngemensam fordonshantering (2,0 mnkr):* Kommunfullmäktige antog den 20 mars 2017 Strategi och riktlinjer för fordonshantering för hela kommunkoncernen. Fleet manager funktionen arbetar aktivt med stöd och hjälp till förvaltningar och bolag i enlighet med riktlinjerna. Under våren har uppdaterade instruktioner publicerats på intranätet.
- *Utvecklingsprogram ökad tillgänglighet och funktion för naturreservat (1,0 mnkr):* Planering av kommande större informationskampanj om reservaten hösten 2017 pågår.

Tillsynskampanj ang. koppling av hund i naturreservaten pågår. Lansering av Facebook-sidan ”Natur i Stockholms stad” har genomförts. En informationsskylt om kopplingen mellan att död ved (trädstammar, kvistar mm) får ligga kvar i naturmarken till ökad biologisk mångfald har tagits fram.. Förvaltningen har samrått med stads-mätningen på SBK inför kommande upphandling av tjänster för utsättning och markering av reservatsgränser. Förvaltningens arbete för utveckling av stadens reservat kommer att behandlas i styrgruppen för ett Grönare Stockholm.

- *Uppdatering av IT och diarieföringsystem Ecos (3,0 mnkr):* Arbetet fortskrider, med bl.a. registervård och processgenomgångar, men införandet har försenats från leverantören.
- *Förstärkning handläggare Plan och miljö (1,0 mnkr):* Efterfrågan på förvaltningens kompetens har ökat markant och är fortsatt hög sedan förvaltningen införlivats i stadsplaneringen fullt ut i enlighet med Ledstångsarbetet. Förstärkning genomförd med en handläggare.
- *Kompetensförsörjningsinsatser (2,0 mnkr):* Under 2107 genomförs bland annat utbildningar i klarspråk, bemötande, mångfald, normkritik, juridik i handläggningen, ekonomiadministration, samt certifiering/kvalitetsledningssystem. En ny kompetensförsörjningsplan för Livsmedelskontrollen tas fram i samarbete med ett flertal andra kommuner i regionen för att minska sårbarheten inom och mellan kontrollmyndigheterna.

Extra medel i avstämningsärendet:

- *Ta fram förslag till förstärkningsåtgärder som gynnar biologisk mångfald i naturreservat (0,3 mnkr):* Medlen används till framtagande av åtgärder för att förstärka ekologiska funktioner i naturreservaten och i samband med exploatering. Åtgärderna ska publiceras i en idébank på Miljöbarometern och på så sätt vara lätt tillgängliga för de som arbetar med fysisk planering och genomförande av åtgärder i naturmarken. Arbetet kommer att redovisas i styrgruppen för ett Grönare Stockholm. Ett förslag till miljöövervakningsprogram för

biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster behandlades av MHN i augusti 2017. Förslaget har genomgående fått ett mycket positivt mottagande bland de förvaltningar och bolag som har deltagit den internremiss som föregick behandlingen i nämnden. Flertalet remissinstanser svarar att de ser fram emot det ökade expertstöd i naturvårdsfrågor och arbete med ekosystemtjänster som programmet kan ge.

- *Vattenförbättrande åtgärder enligt ansökan från CM2 (5,4 mnkr):* Medlen används till att ta fram underlag till de lokala åtgärdsprogrammen för vatten. Under året har miljöförvaltningen arbetat med färdigställandet av lokala åtgärdsprogram för Ballstaån och Brunnsviken inför politisk hantering 2017. Miljöförvaltningen fortsätter i samverkan med Stockholm Vatten och Avfall, arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för nio vattenförekomster, startar upp arbetet med ytterligare tre vattenförekomster samt planerar att genomföra ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse för arbetet med lokala åtgärdsprogram.

Aktiviteter beslutade av kommunfullmäktige

Nedanstående aktiviteter har beslutats av KF för MHN och ska leda till att KF:s mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås. I anslutning till aktiviteten anges mål för verksamhetsområdet:

- *Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda anläggandet av tre leder för stigcykling i Nackareservatet, Flatens naturreservat samt Kyrkhamns naturreservat:* Utredning och samråd pågår för led i Nackareservatet på båda sidor om kommungränsen. I Flatens naturreservat pågår utredning som ska redovisas i höst. I Kyrkhamn har utredningen inte påbörjats ännu, men beaktas i det pågående arbetet med att inrätta naturreservat i området.
- *Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en handlingsplan för användande av fossilbränslefria arbetsmaskiner:* Arbetet är påbörjat och alldeles nyligen blev en konsult knuten till projektet som är upphandlad av exploateringskontoret i samarbete med stadshuset. En

redovisning av arbetet förväntas ske till MHN under senare delen av 2017.

- *Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden ta fram en handlingsplan för att staden som organisation ska vara fossilbränslefri 2030: Arbetet pågår. Förvaltningen ingår i den grupp som tar fram planen under ledning av stadsledningskontoret.*
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en strategi för hur användningen av fossil plast kan reduceras inom Stockholms stad: Arbetet pågår. Förvaltningen ingår i den grupp som tar fram strategin. Arbetet leds av Stockholm Vatten och Avfall AB. I arbetsgruppen ingår även Fortum Värme. Arbetet förväntas redovisas senare under 2017.*
- *Fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ska samordna existerande forum på temat hållbart byggande och fastigheter: Förvaltningen deltar i en samordningsgrupp. Gruppen leds av fastighetskontoret.*
- *Exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utarbeta rekommendationer och verifieringsmetod för livscykelanalyser avseende klimatpåverkan kopplat till val av material, utförande och byggprocess som kan användas vid husbyggnation: Förvaltningen deltar i ett projekt tillsammans med exploateringskontoret där IVL (Svenska Miljöinstitutet) bygger upp en nationell LCA-databas (databas över livscykelanalyser) för byggnadsmaterial som anpassas till SGBC:s (Sweden Green Building Council miljöklassning Miljöbyggnad 3.0). Fastighetskontoret och bolag i staden deltar med att verifiera resultat i sina byggnader. En betaversion av databasen har börjat testas och systemet ska börja testas fullt ut i NDS i januari 2018.*
- *Exploateringsnämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram en handlingsplan för hantering av byggmassor inom staden: Arbetet med inventering av platser för hantering av byggmassor pågår.*
- *Trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, Stockholms Stads Parkerings AB och bostadsbolagen ska samverka för utbyggnad av laddinfrastruktur: Samverkan pågår. Miljöförvaltningen har genomfört första delen av en informationskampanj;*

fixaladdplats.se som ger information till bostadsrättsföreningar och andra fastighetsägare om hur man enkelt ordnar laddplats hemma. Miljöförvaltningen och trafikkontoret har utrett förutsättningarna för laddgator och tagit fram mål för publik laddinfrastruktur som redovisats i MHN den 14 mars 2017 och i TN. Förvaltningarna jobbar nu vidare i enlighet med målet om 500 publika laddplatser på gatumark i Stockholm till år 2020. Samarbete sker med Stockholm Parkering och har precis inletts även med exploateringskontoret.

- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare till förslag på att mäta vattenkvalitet för identifiering av föroreningar och effektivt följa god vattenstatus:*
Delprojekt A (Monitoring quality in source water) i projektet iWater (Water Monitoring Networks) beviljades medel från Vinnova. En första test av monitorer startades sommaren 2017. Deltagare i projektet är Ericsson, Stockholms stad, Stockholm Vatten, KTH, SU och ABB. Ytterligare medel söktes under våren för delprojekt B (Securing water quality in drinking water systems) samt delprojekt C (Detecting pollution in sewage systems). Denna ansökan beviljades inte. Projektet fortsätter och nya ansökningar om medel förbereds.
- *Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden, inrätta naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar och arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, Rågsveds friområde och Älvsjöskogen fortskrider:* Arbeta pågår för Årstaskogen, Rågsveds friområde samt östra Älvsjöskogen. Arbetet med Kyrkhamns naturreservat ska återupptas under hösten. Arbetet ledes av exploateringskontoret.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB ta fram en utredning för att säkerställa en ökad produktion av biogas för att möta behovet av att ersätta fossil naturgas:* Biogasutredningen har påbörjats med hjälp av en konsult. Arbetet sker i samråd med Stockholms Stadshus AB. Arbetet ledes av miljöförvaltningen. En redovisning av arbetet till MHN förväntas ske under senare delen av 2017.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utvärdera mer miljövänliga alternativ till konstgräs och fallskyddsgummi:* Analys av kemikalieinnehåll i stadens upphandlade sortiment av gummigranulat har utförts och

kunskapsunderlag samt forskning kring gummigranulat har sammanställts. En rekommendation om användning av gummigranulat i konstgräsplaner och fallskydd är under framtagande.

- *Nämnden ska etablera rutiner för jämställdhetsanalyser i enlighet med programmet för ett jämställt Stockholm:* Jämställdhetsanalyser i tjänsteskrivelser och beslutsunderlag är generellt ett bra sätt för att bättre belysa ojämställda villkor och eventuella konsekvenser av föreslagna beslut. Eftersom miljö- och hälsoskydds-nämndens verksamheter inte fördelar resurser, ger ekonomiskt stöd till enskilda eller ansvarar för brukare, så är det en försvinnande liten andel av alla tjänsteutlåtanden där det kan bli aktuellt med en jämställdhetsanalys.
- *Nämnden ska ta fram kompetensförsörjningsplaner på 3-5 års sikt med aktiviteter för innevarande år. Kommunstyrelsen ska utifrån nämndernas underlag tillsammans med berörda nämnder ta fram en strategi för den framtida kompetensförsörjningen i staden, med särskilt fokus på välfärdsyrken:* Nämnden kommer under året att arbeta fram en kompetensförsörjningsplan för att belysa nuvarande och kommande utmaningar vad gäller bl.a. rekrytering av kompetenta medarbetare till verksamheterna. Som ett led i arbetet har en sammanställning genomförts över varifrån rekryter kommer och vart tidigare anställda gått.
- *Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad:* Stadsledningskontoret kommer istället för en strategi att ta fram ett program för barnets rättigheter. Förslaget till program remissbehandlas i nämnderna i september så nämnden avvaktar därför med denna aktivitet tills programmet är antaget av fullmäktige. Förvaltningen har dock inlett arbetet med att kartlägga var nyttjandet av barnchecklistor kan vara relevant.
- *Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barns delaktighet och inflytande i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad:* Nämnden avvaktar även med denna aktivitet tills det nya programmet för barnets rättigheter är remissbehandlat och antaget av fullmäktige.

Obligatoriska nämndindikatorer

Nedanstående obligatoriska nämndindikatorer har beslutats av KF för MHN och är obligatoriska för nämnden att sätta mål på och att följa upp. Till varje indikator fastställer nämnden ett mål:

- *Sjukfrånvaro*: Räknas som procent av avtalad tid för månadsavlönade. Redovisas som det sk rullande-tolv månadersgenomsnittet. Målvärde för 2017 är 3,5 procent. Utfall tertial 2: 3,7 %.
- *Sjukfrånvaro dag 1-14*: Räknas som procent dag 1-14 av avtalad tid för månadsavlönade. Målvärde för 2017 är 1,2 procent. Utfall Tertial 2: 1,3 %.
- *Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram*: Antal upphandlingar med ett kontraktsvärde över 1,8 mkr som har annonserats under året och som har en plan för systematisk uppföljning, i förhållande till samtliga upphandlingar som har annonserats under året med ett kontraktsvärde över 1,8 mnkr. Målvärde för 2017 är 100 %. Utfall tertial 2: 100%: Miljöförvaltningen har en upphandling över tröskelvärdet (Smartare Miljödata). För detta avtal finns en plan för systematisk uppföljning.

Bilagor:

1. Blankettset tertialrapport 2.
2. Livsmedelskontroll 2017.
3. Uppföljning av tillsynsplanen 2017, miljöbalken.
4. Underlag för äskande av medel från CM 2 för framtagande av lokala åtgärdsprogram i prioriterade vattenförekomster.

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys	10
Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål	15
1. Ett Stockholm som håller samman	16
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	16
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	17
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	18
2. Ett klimatsmart Stockholm	19
2.1 Energianvändningen är hållbar.....	19
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	24
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	28
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	32
2.5 Stockholms miljö är giftfri	34
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	36
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	39
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion.....	40
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	41
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	42
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	43
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	44
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	44
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	45
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	47
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	48
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande.....	48
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	50
Uppföljning av ekonomi	50
Uppföljning av driftbudget.....	50
Investeringar	55
Omslutningsförändringar.....	55
Budgetjusteringar	55
Synpunkter och klagomål	55
Övrigt	58

Sammanfattande analys

I förslaget till tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall exklusive ansökta budgetjusteringar om 110,8 mnkr, vilket ger en prognos i nivå med budget. Nettoutfallet, inklusive den ansökta budgetjusteringen om 1,0 mnkr,

prognostiseras till 111,8 mnkr.

Budgeten från kommunfullmäktige var ursprungligen netto 104,6 mnkr men i avstämningsärendet erhöll nämnden ytterligare:

- 5,4 mnkr för vattenförbättrande åtgärder från CM 2
- 0,3 mnkr för att ta fram förslag till förstärkningsåtgärder som gynnar biologisk mångfald i naturreservat-samordnad kommunikering av rekreativsvärden i stadens befintliga och tillkommande natur- och kulturresevat.

I tertialrapport 1 erhöll nämnden ytterligare 0,5 mnkr för vattenförbättrande åtgärder från CM2.

Den sammanlagda nettobudgeten uppgår till 110,8 mnkr.

Nämnden bedöms i stort sett uppnå sina mål.

Avdelning Plan och miljö

Förvaltningen bidrar till att klara stadens mål om att under året markanvisa 8.500 nya bostäder och ingår sedan i höstas i Ledstängen, som är ett verktyg för medarbetarna på exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret för gemensamma rutiner i exploateringsprojekt. Detta innebär bland annat att miljöförvaltningens roll och deltagande i exploateringsprocessen har tydliggjorts, samt att förvaltningen kan prioritera insatser i de projekt där det ger mest miljönytta.

Arbetet med att bilda naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen Årsta holmar och östra Älvsjöskogen fortskrider. Arbetet med Kyrkhamns naturreservat återupptas under hösten. I arbetet med att göra stadens redan skyddade områden mer tillgängliga arbetar avdelningen konkret med information på hemsida och sociala medier. I dialog med övriga förvaltningar arbetar avdelningen för ett basutbud av service vid områdenas entréer

Förvaltningen är inne i en intensiv fas av domstolsprövningar där nämnden arbetat med tillståndsremisser och deltar i huvudförhandlingar inför kommande stora infrastrukturprojekt inom staden, t.ex. tre nya tunnelbanor. Vidare pågår den löpande tillsynen över stora projekt som t.ex. Förbifart Stockholm och Nya Slussen

I prövningen av Stockholm Vatten och Avfalls nya avloppsrening, med ett utbyggt Henriksdals reningsverk och en lång tunnel mellan Bromma och Henriksdal, prövas både den miljöfarliga verksamheten och vattenfrågor. Utökad och/eller förändrad tillsyn förväntas. Andra verksamheter där yttrande i tillståndsärenden varit aktuella är Hässelby värmeverk och Eko Service Skandinavien (f.d. Svensk Freonåtervinning). För Skarpnäcks värmeverk, ett spetsvärmeverk ägt av Fortum Värme AB- pågår tillståndsprövning samtidigt som tillstånd för vattenverksamhet i samband med planerad efterbehandling av Vinterviken är ärenden som varit aktuella under sommaren. Nämnden har vid två tillfällen under vissa villkor, tillstyrkt anmälningar från Swedavia om att tillåta nya flygplanstyper på Bromma flygplats.

Avdelningen noterar att antalet traditionella miljöfarliga verksamheter inom staden fortsätter att minska vilket leder till minskade tillsynsavgifter och därav också ett mindre personalbehov. Motsatsvis ökar dock inströmningen av klagomål, frågor och synpunkter till förvaltningen markant i samband med den ökade bostadsbebyggelsen i staden. Allt fler ärenden med koppling till miljö kvalitetsnormerna för vatten hanteras också.

Under januari och februari har kampanjen fixaladdplats.se genomförts med 6 seminarier i Storstockholm och totalt 750 besökare. Kampanjen har vänt sig till bostadsrättsföreningar. Leverantörer av laddutrustning har medverkat vid träffarna och dessa bekräftar ett stort intresse från föreningarna. Flera andra städer har hört av sig och vill kopiera kampanjen. Fler seminarier är planerade inom ramen för Eccentricprojektet och utfallet av träffarna ska utvärderas under hösten.

Efter ärendeberedning av miljöförvaltningen och trafikkontoret har staden beslutat om en ny laddplan med 500 nya laddplatser på gatumark till år 2020. Stadens första laddgator invigdes i maj och totalt finns nu ca 100 laddmöjligheter på gatumarken

Under våren 2017 har miljöförvaltningen tagit fram en publikation med råd till organisationer för hur dessa kan arbeta med klimatsmarta transporter. Skriften presenterades på stadens Goda Exempelmässa. Råden ska spridas, samt byggas vidare på med goda exempel och verktyg, dels under Stockholm.se/Miljøbilar, samt via olika nätverk.

Plan och Miljö är involverad i flera av stadens pågående utredningar och åtgärdsprogram, som följer av strategin för fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Klimatstrategins utredningar som ska genomföras under 2017 och identifiera hinder och möjligheter för att nå ett fossilbränslefritt Stockholm 2040, pågår enligt plan. Förvaltningen arbetar bl.a. inom Eurocities för att få till ändringar i Vinterpaketets förslag till nya direktiv. Vinterpaketet lanserades av EU i november och innehåller lagstiftningsförslag bl.a. för energieffektivisering och förnybar energi. Arbetet med att minska klimatpåverkan från byggmaterial har utökats, bl.a. med tester och verifiering i stadens nyproduktion av bostäder. Nya medlemsföretag har rekryterats till Klimatpakten och Klimatpakten Plus har utvecklats. Möjligheter att reducera klimatpåverkan från stadens egna flygresor utreds och redovisas under hösten. Klimatkommunikationen har stärkts bl.a. med utvecklad kommunikation i sociala medier. Energi- och klimatrådgivningen (EKR) har fått utökade resurser och rådgivningen till BRF:er stärks. Ett nytt samarbetsavtal fr.o.m. 2018 har tagits fram för det regionala rådgivningsarbetet. Åtta välbesökta solenergiseminarier för målgruppen villaägare/bostadsrättsföreningar med deltagande av utrustningsleverantörer har genomförts i länet.

Avdelningen Hälsoskydd

Arbetet fortskrider i huvudsak enligt plan. Arbetet med att arbeta ner balansen av klagomålsärenden fortskrider positivt efter den omorganisation som beskrevs i tertialrapport ett. Årsmålet om en ärendebalans på 550 ärenden bedöms fortfarande nås. Under året har också den riktade bostadstillsynen i socioekonomiskt utsatta områden utvecklats mycket positivt och tillsynsområdet utökas successivt.

Som beskrevs i tertialrapport ett minskar andelen inkomna ansökningar av värmepumps-tillstånd via e-tjänsten i förhållande till det totala antalet inkomna ansökningar. Det beror

främst på att man i dagsläget endast kan ansöka om tillstånd till ett borrhål per fastighet i e-tjänsten. Nya borrhål på en fastighet som redan har ett borrhål kan inte sökas genom e-tjänsten. Förvaltningen har nu beslutat om en extrasatsning på 0,7mnkr som innebär att arbetet med att utveckla e-tjänsten kan påbörjas under hösten och halva arbetet bedöms därmed kunna utföras under 2017.

När det gäller skolor och förskolor fortgår den ordinarie riktade tillsynen enligt plan och planerad tillsyn för året bedöms hinnas med. Under maj månad genomfördes projekt ”Buller från fasta installationer i förskolor” i stadsdelarna Spånga-Tensta, Kungsholmen och Enskede-Årsta-Vantör. Ljudnivåmätningar utfördes i 53 stycken förskolor i tre stadsdelar. 79 % av förskolorna fick ljudnivåer som i ett eller fler rum hade ljudnivåer som kommer följas upp.

Under året har personalomsättningen på avdelningen varit något högre än vanligt. Detta beror på föräldradigheter, tjänstledigheter på grund av studier, sjukskrivningar, byte av bostadsort av privata skäl och karriärsutveckling. Delar av resursbortfallet har kunnat lösas genom vikariat. Det är framför allt inom områdena missförhållanden i bostäder och skola förskola som återbesättning med rätt kompetens behöver ske. Totalt har därför avdelningen sänkt personalkostnader och därmed även lägre intäkter jämfört med budget. Intäktsbortfallet och tappet i utförd tillsyn är dock relativt sett mindre än personalbortfallet. Det beror dels på en omfördelning av arbetsuppgifter inom avdelningen, dels på att extra resurser tagits in för att i vissa avseenden kunna avlasta personal inom de områden tappet varit störst. Avlastning har framför allt kunnat ges inom ramen för beslutsskrivning och administration. Fortsatt arbete med effektiviseringar har också bidragit till att tappet inte är lika stort som befarat. Det är huvudsakligen inom området riktad tillsyn av fastighetsägares egenkontroll som antal inspektioner har skurits ner. Samtliga vakanta tjänster förväntas vara återbesatta i slutet av året.

Förvaltningen har under sommaren genomfört en utökad provtagning av Maltesholmsbadet till följd av dåliga mätresultat under flera år i följd. Provtagningen pågår till badsäsongens slut vecka 33 och hittills har, av de 30 prover som tagits, 13 varit tjänliga, 13 tjänliga med anmärkning och 4 otjänliga.

Arbetet med att i samarbete med branschorganisationen utveckla ett nationellt register för köldmedieobjekt fortsätter.

Avdelningen Livsmedelskontrollen

Arbetet fortlöper med enbart mindre avvikelser från planen och de mål som satts upp för livsmedelskontrollen kommer i stort sett uppnås. Under året har nya arbetssätt utvecklats och planering och uppföljning av verksamheten baseras för första gången på en kontrollplan för livsmedelskontrollen som togs fram i verksamhetsplaneringen. På grund av viss personalbrist antas 200 av årets kontroller inte kunna genomföras. Detta motsvarar 750 kontrolltimmar, vilket i sin tur motsvarar kostnaden för det underskott av personal som avdelningen haft under årets första månader.. Med avdelningens nya arbetssätt kan de framflyttade kontrollerna styras för att få minsta möjliga påverkan på livsmedelssäkerheten och avdelningens resultat. Avdelningens ledningsgrupp arbetar också aktivt och långsiktigt för att behålla och att rekrytera kompetenta medarbetare. På grund av detta prognosticeras en kontrollskuld på knappt 3% av den totala kontrolltiden 2017 inför 2018. Den kontrollskuld som fördes in i 2017 (219 verksamheter) har slutförts.

Under 2017 genomförs fyra kontrollblock, där avdelningens inspektörer genomför samma typ av kontroller under en kortare tidsperiod. Fördelen med detta arbetssätt är att genom att fokusera kontrollerna kan kontrollmetodiken förbättras och samsynen för svåra avvägningar diskuteras strukturerat. Resultaten från kontrollerna kan också presenteras samlat och kompetensen hos inspektörerna höjs. De områden som kontrolleras i block 2017 är allergikost i skolor, näringsdeklaration och hållbarhetsmärkning, köttantering i butik samt tillsatser hos importörer.

Under perioden januari-juli genomfördes 4776 livsmedelskontroller, motsvarande 19030 handläggningstimmar. Detta följer i stort sett kontrollplanen, men ca 200 kontroller motsvarande 750 kontrolltimmar kommer troligen inte kunna genomföras innan årsskiftet. Med hjälp av kontrollplanen kan kontrollerna som skjuts till 2018 prioriteras så att effekterna minimeras, exempelvis genom att välja verksamheter som ska kontrolleras en gång per två år kontrolleras 2018 istället för 2017. Under perioden anmäldes också 628 misstänkta matförgiftningar och 576 klagomål på livsmedelsverksamheter till förvaltningen. Av dessa handlades 80% av misstänkta matförgiftningar senast dagen efter anmälan och 95% av klagomålen hanterades inom 14 dagar efter anmälan.

Livsmedelskontrollen samverkar framför allt med andra myndigheter som bedriver livsmedelskontroll, men även med myndigheter/organisationer som verkar inom andra områden. Livsmedelskontrollen samverkar även internt inom Miljöförvaltningen och andra delar av Stockholms stad. Att samverka med andra är ett sätt för Livsmedelskontrollen i Stockholm att bidra till att stärka och utveckla den nationella livsmedelskontrollen.

I juni presenterade Statskontoret sin utredning Stärkt livsmedelskontroll genom kommunal samverkan. Man konstaterar att livsmedelskontrollen inte utförs i tillräcklig omfattning och inte på ett riskbaserat sätt av alla kontrollmyndigheter. Statskontoret föreslår därför regeringen antar en färdplan med målet att ingen kontrollmyndighet ska ha mindre än tre årsarbetskrafter inom livsmedelskontrollen. Detta ska enligt förslaget åstadkommas genom bl.a. lagkrav på att kommuner ska tillvarata samverkansmöjligheter, skärpt uppföljning av kommunerna i syfte att öka samverkan och ekonomiska bidrag till kommuner som bildar gemensamma kontrollmyndigheter. Förvaltningen välkomnar utredningens förslag för att minska sårbarheten och öka kvaliteten och likvärdigheten i den nationella livsmedelskontrollen.

Miljöanalys

Arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för vatten fortgår. Programmen för Bällstaån och Brunnsviken har färdigställts. Innan programmen kan gå vidare för politisk förankring behöver ansvaret gällande investering och drift för de föreslagna åtgärderna klargöras. Förankringsprocesser pågår även i de grannkommuner som är berörda av programmen.

Miljöförvaltningen fortsätter i samverkan med Stockholm vatten arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för ytterligare nio vattenförekomster under 2017. Utöver detta kommer ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse för arbetet med lokala åtgärdsprogram att genomföras; recipientspecifika riktvärden, riktlinjer för dagvatten från befintlig miljöfarlig verksamhet, undersökningar av PFAS, mikroplaster samt förekomst av miljögifter i sediment.

Pilotinförandet av stadens kemikaliehanteringssystem, Chemsoft, är slutfört. Miljöanalys erbjuder nu stöd för implementering och utbildning till samtliga fackförvaltningar och de bolag som tecknat fullmakt om att vara med i upphandlingen. Miljöanalys erbjuder även

utbildning i Byggvarubedömningen som är det system som enligt miljöprogrammet ska användas för att välja och dokumentera bygg- och anläggningsmaterial när stadens verksamheter bygger.

I samarbete med tillsynen genomförs ett informationsprojekt om kemikalierisker riktat till frisörföretag kallat Kemikaliesmart frisör. Seminarieriet Forum för kemikaliesmart handel riktade till handelsföretag, samarbete med Svensk handel, fortsätter.

Kemikaliecentrum har medverkat i den centrala upphandlingen av köks- och serveringsutrustning. Dessutom har medverkan skett i andra upphandlingar, inom t ex områdena bild och form, brandskyddsutrustning och arbetskläder. Kemiska analyser av olika material har gjorts avseende gummigranulat samt förskolematerial – både nya varor i det avtalade sortimentet och gamla saker som fanns på förskolorna.

Pilotprojektet kemikaliesmarta förskolor i Hägersten-Liljeholmen fortsätter. Personalen på en av förskolorna har informerats och första resultat från inomhusmiljöanalyser från den nybyggda förskolan har kommit och utvärderas för närvarande.

Inom området biologisk mångfald har ett förslag till miljöövervakningsprogram behandlats av MHN i augusti. En förstudie om metoder för datainsamling inom staden gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder har påbörjats. Arbetet med att bygga upp en idébank med förslag till ekologiska förstärkningsåtgärder i grönstrukturen som presenteras på webbsidan Miljöbarometern fortgår.

Övervakning av de kvalitetsfaktorer som ingår i bedömning av ekologisk status enligt vattendirektivet utförs i ett urval av stadens sjöar och vattendrag. Under 2017 planeras undersökningar av växtplankton, kiselalger och bottenfauna i ett urval sjöar och vattendrag. Dessutom genomförs provfiske i Riddarfjärden samt Forsån. Resultaten från övervakningen används bland annat som underlag för prioritering av åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen.

Under 2016 har den nuvarande miljöövervakningen avseende ekologisk status analyserats och ett förslag till nytt övervakningsprogram behandlades i MHN i juni. Den löpande miljögiftsövervakningen i fisk och vatten fortlöper i samma storleksordning som 2016, med ordinarie övervakning i sex vattenförekomster och screening i åtta vattenförekomster

Rapporten ”Miljö och miljövanor i Stockholm – Medborgarenkät 2016” har färdigställts och redovisat för MHN i juni. Information om resultaten finns också på Miljöbarometern. En mindre upplaga av rapporten har också tryckts upp.

Inom Interreg-projektet NonHazCity, som Stockholm leder, samarbetar Stockholm med städer i Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. Genom projektet genomförs under 2017 kemikalieinsatser i samtliga städer, med kommunikation riktad till städernas egna verksamheter, företag och invånare, och arbete med att ta fram kemikalieplaner kommer också att påbörjas. Genom ett dotterprojekt finansierat av Svenska institutet genomförs liknande kommunikationsinsatser i två kommuner i Vitryssland.

SLB-analys

Efterfrågan på SLB-analys expertkompetens fortsatt hög. Utredningar i samband med bostadsexploatering ökar liksom efterfrågan på måttjänster. Driften av Östra Sveriges Luftvårdsförbund sker enligt avtal till och med 2019.

Luftkvaliteten i Stockholm har förbättrats enormt de senaste 50 åren. Tyvärr saknas det studier som visar vad den förbättrade luftkvaliteten i Stockholm det senaste halvsekleet inneburit för folkhälsan. Trots kraftiga förbättringar av luftkvaliteten så behöver denna fortsatt förbättras. Senare års forskningsresultat förstärker bilden av en negativ hälsopåverkan redan vid låga halter av luftföroreningar, dvs. under miljökvalitetsnormernas värden.

Under andra kvartalet 2017 var halterna av PM10 något lägre i Stockholms innerstad jämfört med 2016. Trafikkontoret har vidtagit driftåtgärder i form av dammbindning och städning under våren 2017 vilket sänkt halterna på alla huvudgator i Stockholms innerstad. Prognosen är att miljökvalitetsnormen för PM10 kommer att klaras på gatorna i Stockholms innerstad 2017. Däremot finns det risk för att miljökvalitetsnormen överträds på Essingeleden. Fram till den sista augusti har miljökvalitetsnormen överskridits 31 dygn på Essingeleden. Miljökvalitetsnormen får överskridas max 35 dygn under ett kalenderår.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid har däremot överträts på Hornsgatan fram till den sista augusti år 2017. Meteorologiska variationer mellan åren påverkar halterna som emellertid 2017 är något lägre jämfört med samma period 2016.

Den främsta orsaken till höga kvävedioxidhalter i Stockholm är avgasutsläpp från vägtrafiken. Det är ett problem att klara de svenska miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid. De svenska miljökvalitetsnormerna är hårdare än de europeiska miljökvalitetsnormerna. Dessa klaras i huvudsak, timmedelvärdet har aldrig överskridits i Stockholm däremot överskreds den europeiska miljökvalitetsnormen för årsmedelvärdet med liten marginal år 2016. Fortsatta åtgärder krävs för att sänka halterna av kvävedioxid. Antalet överskridanden för kvävedioxid har varit väsentligt mycket lägre än samma period förra året. Detta beror delvis också på mer gynnsamma väderleksförhållanden.

Mätningar av bens(a)pyren pågår i ett villaområde i Enskede där lokal vedeldning är en dominerande källa. Mätningar kommer pågå under hela 2017 och målsättningen är att fastställa om halterna av bens(a)pyren ligger under miljökvalitetsnormen.

Avdelningen Verksamhetsstöd

Det omfattande arbetet med förberedelser inför övergången till en ny version av ärendehanteringssystemet Ecos fortsätter. Införandet har försenats på grund av problem hos leverantören, men beräknas ske i slutet av 2018 eller tidigt 2019.

Via Miljödata har även restauranginspektioner tillgängliggjorts som öppna data. Inom projektet Smartare Miljödata har, tillsammans med representanter från stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, exploateringskontoret och stadsdelsförvaltningar, arbetet med att bland annat anpassa Miljödatas webbportal för övriga förvaltningar och bolag påbörjats.

Förberedelserna för evakueringen och renoveringen av Tekniska Nämndhuset har intensifierats de senaste månaderna. Under hösten kommer förberedelserna inför förvaltningens flytt till evakueringslokaler att påbörjas.

En ny broschyr ”Stockholms stads miljöarbete” har tagits fram på både svenska och engelska, en grupp på Facebook ”Natur i Stockholms stad” har startats, och information om stadens naturreservat har tillgängliggjorts via appen Naturkartan.

Miljöförvaltningens jurister har lagt mycket tid på arbetet med miljökvalitetsnormer för vatten och den lagstiftning som regeringskansliet föreslagit.

Förvaltningschefen

Förvaltningschefen har deltagit i Naturvårdsverkets Miljöskyddsforum som bl a har att utveckla digitala lösningar för miljörapportering. Förvaltningschefen ingår också UrbanWaterAgenda 2030's core group. Även miljötillsynsutredningen har i olika sammanhang behandlats.

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Tertialrapport 2 visar att nämnden bedriver sin verksamhet enligt plan och att det i flera fall finns en utveckling av verksamheten för att på ett effektivare och mer kvalificerat sätt bidra till inriktningsmålet. Bland de värden som präglar verksamheten finns trygghet, hälsa, god miljö och även bidrag till en stad som håller samman genom likvärdiga levnadsvillkor.



KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

 Uppfylls helt

Analys

En stor del av nämndens verksamhet syftar till förebyggande av miljö- och hälsofaror, så gäller till exempel livsmedelskontrollens verksamhet. Nämnden är också delaktig i stadens risk- och sårbarhetsarbete med ett särskilt ansvar för miljö- och hälsofrågor, och detta arbete beräknas utföras som planerat.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Arsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk- och sårbarhetsanalys (RSA)				77 %	100 %	100 %	2017

Nämndmål:

1.3.1 Bistå stadens ledning och övriga förvaltningar med expertkunskap om hot mot miljö och hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Nämndens verksamheter har ofta ett direkt förebyggande arbete angående hot mot miljö och hälsa och är därigenom även en expertfunktion för staden i övrigt. Detsamma gäller även vid akuta situationer som innebär fara för miljö eller hälsa.

Nämndmål:

1.3.2 Utföra kontroll som säkrar att de livsmedel som saluhålls och serveras i staden är trygga

 Uppfylls helt

Analys

Livsmedelskontrollen utför kontinuerligt kontroll av stadens livsmedelsverksamheter för att upptäcka avvikelser och följa upp dessa med syfte att säkra livsmedel saluhålls och serveras i staden. Nya effektivare arbetssätt gör att uppföljning och kvalitativ rapportering av kontrollen förbättras och verksamheten kan styras och prioriteras tydligare än tidigare. De kontroller som fördes över från 2016 har så långt som möjligt utförts under första halvåret 2017. Uppföljningen av livsmedelskontrollens kontrollplan framgår av bilaga 2.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden bidrar till att målet uppfylls bl.a. genom deltagande i bostadsbyggandet alltifrån deltagande i den övergripande samordningsgruppen för genomförande av bostadsuppdraget till upprättande av miljö- och hälsounderlag till alla detaljplaner.

Nämndmål:

1.4.1 MHN ska delta i stadsplaneringen och stödja berörda nämnder med kompetens inom områdena hälsa, miljö, klimatanpassning och naturvård för att möjliggöra en hållbar och växande stad

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bidrar till att nämndmålet uppnås bl.a. genom att delta i den övergripande samordningsgruppen för genomförande av bostadsuppdraget, deltagande i projektgrupper för prioriterade detaljplaner och program, samt upprättande av miljö- och hälsounderlag till alla detaljplaner. Förvaltningen ingår sedan 2016 i Ledstången, som är ett verktyg för medarbetarna på exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret för gemensamma rutiner i exploateringsprojekt. Förvaltningen stödjer löpande framförallt stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret med att bedöma miljökonsekvenser, beställa, tolka och kvalitetsgranska miljöutredningar, hitta goda helhetslösningar, tolka lagstiftning och riktvärden, bemöta synpunkter vid samråd, samt svara på frågor.

Stadens mål är att markanvisa 8 500 bostäder under 2017 och t.o.m. augusti hade 2032 markanvisats. T.o.m. augusti 2017 är antalet påbörjade bostäder 41498 stycken för perioden

2010-2030 och 21069 stycken för perioden 2014-2020. Under 2017 har 3411 bostäder påbörjats.

Förvaltningen har informerat länsstyrelsen i hur buller kring Bromma flygplats hanteras i planprocessen i Stockholm.

Förvaltningen fortsätter att bygga upp en idébank med förslag till ekologiska förstärkningsåtgärder i grönstrukturen som presenteras på webbsidan Miljöbarometern. Ett kartsystem för att redovisa förslagens geografiska läge har börjat byggas. Projektet ”Förstudie Effektivare miljöövervakning av stadens natur” (FEM) som beviljats medel ur ”digital förnyelse” har inletts. Syftet med förstudien är att undersöka metoder för digital datainsamling av naturmarkskötsel samt hur ett digitalt prioriteringsstöd för skötselansvariga om naturvård kan tas fram.

Förvaltningen medverkar i stadens arbete med skyfallshantering och översvämningsrisker. Under 2017 har arbetet inletts med framtagande av en skyfallsplan, ett arbete som samordnas av stadsledningskontoret. Planen bygger bl.a. på den skyfallskartering som förvaltningen och Stockholm Vatten och Avfall genomförde för ett par år sedan. Förvaltningen deltar därutöver i ett pilotprojekt inom C/A City om skyfallshantering i Rålambshovsparken. Ansvariga för genomförande av fysiska åtgärder är Kungsholmens stadsdelsförvaltning.

Förvaltningen deltar i arbetet med en revidering av stadens översiktsplan samt i arbetet med Cityförnyelsen. MHN svarade på samrådet om Översiktsplanen 2017-01-31.

Nämndmål:

1.4.2 Miljö kvalitetsnormerna för omgivningsbuller ska uppfyllas

 Uppfylls helt

Analys

Miljö kvalitetsnormen för omgivningsbuller är en målsättningsnorm och anger att det ska eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter för människors hälsa. De huvudsakliga instrumenten för detta är de kartläggningar och åtgärdsprogram som tas fram enligt förordningen (2004:675) om omgivningsbuller. Under tertial 1 påbörjas en mindre uppdatering av kartläggningen. Arbetet med nästa åtgärdsprogram för perioden 2019-2023 inleds senare i år. Förvaltningen har tillsammans med SKL och TRV tagit fram en handbok om att begränsa buller från väg- och spårtrafik. Handboken publiceras under hösten.

KF:s mål för verksamhetsområdet:



1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden ingår i samarbetet runt framtagandet av leder för stigcykling. Nämnden ingår i samarbetsgruppen och arbete pågår.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
-----------	------------	-----------	-----------

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda anläggandet av tre leder för stigcykling i Nackareservatet, Flatens naturreservat samt Kyrkhamns naturreservat (1.5)	2017-01-01	2017-12-31	Avvikelse
Analys Arbetet med Kyrkhamn återupptas under hösten. .			

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Under detta övergripande mål som omfattar många andra områden än klimatarbetet, finns större delen av nämndens verksamhet inklusive flera delar av tillsynen. Förvaltningens tillsynsarbete enligt miljöbalken redovisas i bilaga 3. Nämndens verksamheter är ofta utvecklingsinriktad genom olika projekt och programverksamheter. Inte minst inom klimatområdet finns tydlig utveckling mot ett klimatsmartare Stockholm. I stort sett räknas med att de olika målen uppfylls. I något fall förväntas avvikelser. Det är till exempel osäkert om målet Minst hälften av alla nya bilar som säljs är miljöbilar kommer att uppnås inom utsatt tid.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

 Uppfylls helt

Analys



Målet bedöms komma att uppnås p.g.a. projekt och aktiviteter (både KF-aktiviteter och egna) bedöms genomföras som planerat.


Under detta mål finns: Energitillsynen, miljöövervakning av energianvändning och växthusgasutsläpp, arbetet för hållbar energianvändning samt internationellt samarbete.

Energifrågor behandlas i all tillsyn över de miljöfarliga verksamheterna inom staden men de stora energiproduktionsanläggningarna intar en särställning genom att nämnden deltar i tillståndsprovningar.

Nämnden deltar i styrningen och genomförandegrupperna för de utredningar i klimatstrategi som ska genomföras under 2017.

Bedömningen i nuläget är att utsläppsmålet för växthusgaser per 2020 kan uppnås under förutsättning att tillgången på förnybara bränslen i transportsektorn säkerställs.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)				2,5 Ton CO ₂ / inv	2,4 Ton CO ₂ / inv	2,6 ton CO ₂ e / inv	2017

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utarbeta rekommendationer och verifieringsmetod för livscykelanalyser avseende klimatpåverkan kopplat till val av material, utförande och byggprocess som kan användas vid husbyggnation.	2017-01-01	2017-12-31	
  Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en handlingsplan för användande av fossilbränslefria arbetsmaskiner.	2017-01-01	2017-12-31	
  Fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ska samordna existerande forum på temat hållbart byggande och fastigheter.	2017-01-01	2017-12-31	
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och servicenämnden ta fram en handlingsplan för att staden som organisation ska vara fossilbränslefri 2030.	2017-01-01	2017-12-31	
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en strategi för hur användningen av fossil plast kan reduceras inom Stockholm stad.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

2.1.1 Bättre miljö och hälsa genom ökade effekter av energitillsyn

 Uppfylls helt

Analys

Tillsyn på avdelningen för plan och miljö

Energifrågor behandlas i all tillsyn över de miljöfarliga verksamheterna inom staden. Tillsynen över de stora energiproduktionsanläggningarna intar i detta sammanhang en särställning genom att tillsynen handlar om att delta i tillståndsprovningar, bl.a. genom att granska företagets förslag till villkor. Förvaltningen har i februari slutfört talan avseende slutliga villkor för Hässelby värmeverk. Upprustning av Farsta värmeverk pågår i enlighet med tidigare anmälan och för Skarpnäcks värmeverk har ny tillståndsprovning inletts. Nämnden har vid sammanträdet 2017-03-14 lämnat synpunkter på de slutliga villkoren för Högdalens kraftvärmeverk.

Förvaltningen har många kontakter med de största verken genom att avvikelser rapporteras in från verksamheterna. Klagomål/synpunkter på Värtaverket fortsätter att komma in, bl.a. har nu störningar från bolagets bränsletransporter varit aktuella.

Anläggningarna är generellt sett stora och verksamheterna bedrivs med tillstånd enligt miljöbalken. Verksamhetsutövarna är därför skyldiga att lämna miljörapporter och rapporterna för år 2016 har granskats av förvaltningen som lämnat synpunkter i de fall så bedömts nödvändigt.

Tillsyn på avdelningen för hälsoskydd

Ansökningar om tillstånd till anläggande av värmepumpsanläggningar inkommer löpande och handläggs. Antalet ansökningar sjunker successivt för småhus men ökar för större fastigheter.

För närvarande finns ca 16 000 - 17 000 st befintliga tillstånd i staden. E-tjänsten för värmepumpar behöver uppdateras för att kunna möta behovet av uppdatering av dessa tillstånd, som har angetts ovan under ”Sammanfattande analys”. Vid tillsyn av fastighetsägares egenkontroll informerar förvaltningen om fördelarna med att ändra energianvändning från olja till fjärrvärme och värmepumpsanläggningar. Vidare informeras om möjligheten att få gratis energirådgivning via stadens energirådgivning. Förvaltningen bedriver fortlöpande tillsyn över att operatörer av köldmedieaggregat utför årliga läckagekontroller. Till följd av ändrad lagstiftning är det för närvarande oklart om det under 2017 är möjligt att påföra miljöstraffavgift som planerat vid överträdelse av köldmedielagstiftningen. Förvaltningen inväntar för närvarande att Naturvårdsverket tar ställning till detta i sin tillsynsvägledning.

Nämndmål:

2.1.2 Miljöövervakning av energianvändning och växthusgasutsläpp

● Uppfylls helt

Analys

Under hösten när all statistik inkommit kommer det fastställda värdet för utsläpp av växthusgaser år 2015 med prognos för år 2016 att rapporteras till MHN.. Med de åtgärder som genomförs bedömer förvaltningen att utsläppsmålet till år 2020 kommer att nås. Tillgång på förnybara bränslen i transportsektorn är dock avgörande för måluppfyllelse. Tillgången kan påverkas negativt av detaljregleringar i EU kommissionens pågående översyn av ett antal direktiv, det s.k. Vinterpaketet. Vinterpaketet lanserades av EU i november och innehåller lagstiftningsförslag bl.a. för energieffektivisering och förnybar energi.

Nämndmål:

2.1.3 Miljöprogrammets mål Hållbar energianvändning ska uppnås

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen deltar i styrningen och genomförandegrupperna för de utredningar i klimatstrategin som ska genomföras under 2017. Under nämndmålet ingår framtagande av:

- 1) en handlingsplan för en fossilbränslefri organisation (leds av SLK),
- 2) en strategi för hur fossil plast kan reduceras (leds av SVOA),
- 3) en utredning av möjligheterna att öka mängden förnybar energi som produceras i staden (leds av Fortum) och
- 4) en samverkan med berörda aktörer för att ersätta fossila oljor vid spetslast (leds av Fortum).
- 5) en studie om möjligheterna att öka tillgången till biogas i Stockholm. En konsult har avropats till stöd för detta uppdrag.

Aktiviteter för att nå utsläppsmålet i miljöprogrammet om 2,3 ton CO₂e/inv. år 2020 har följts

upp. Målet bedöms kunna nås. Nämndens uppdrag att utreda stockholmarnas flygvänor och flygets klimatpåverkan pågår. En studie av möjligheterna för staden att klimatkompensera eller minska utsläppen från stadens flygresor genom att använda förnybart bränsle vid flygresor utreds och avrapporteras till MHN under hösten. MHN har även svarat på remiss om att införa en svensk flygskatt. Förvaltningen deltar i ett projekt där IVL (Svenska Miljöinstitutet) bygger upp en nationell databas för LCA (LivsCykelAnalyser) för byggnadsmaterial. En betaversion av databasen testas för att verifieras på några av stadens nybyggnadsprojekt.. Arbetet med LCA för byggnadsmaterial har presenterats för C40 som är intresserade av att bygga upp en LCA-grupp inom nätverket.

Ett nytt samarbetsavtal för den regionala energi- och klimatrådgivningen (EKR) har tagits fram under ledning av Storsthlm (tidigare KSL, Kommunförbundet Stockholms Län). Förvaltningen har ingått i arbetsgruppen och Stadsledningskontoret ingick i Storsthlm:s beredningsgrupp på kommundirektörsnivå. Parallellt pågår en utredning på Storsthlm om att bygga upp ett regionalt operativt energikontor. Lokalt har rådgivningen stärkts, framför allt till bostadsrättsföreningar med två tjänster utifrån Energimyndighetens utökade bidrag. En energicoach för små och medelstora företag har anställts i Stockholm och en i Sundbyberg. Det treåriga projektet omfattar Stockholm, Solna, Sundbyberg; Järfälla och Sollentuna med finansiering från Energimyndigheten. EKR har i samverkan med Miljöbilar i Stockholm genomfört en informationskampanj till flerbostadshus, *Fixa laddplats* (www.fixaladdplats.se). Åtta välbesökta solenergiseminarier för målgruppen villaägare/bostadsrättsföreningar med deltagande av utrustningsleverantörer har genomförts i länet. Inom projektet *Målstyrd energiförvaltning* har 20 BRF:er anmält intresse för att genomföra energikartläggningar som grund för energieffektiviseringsavtal med energitjänsteföretag.

Energicentrum har kvalitetsgranskat bolagens planer för energikartläggningar enligt Lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag och rapporterat in dessa till Energimyndigheten. En ny solkarta har lanserats med stadens solelproduktion visualiserad. Anläggningsägarna erhåller larm vid driftavbrott. Stadens solenergiproduktion har ökat med 14 procent under 2016. Utredning av möjligheter och begränsningar med förslag till åtgärder för att nå klimatstrategins solenergimål har genomförts och överlämnats till stadsledningskontoret. Förvaltningen har bistått vid ansökningar till Klimatmiljarden. Stadens egen energianvändning har följts upp. En viss ökning har skett mellan 2015 och 2016. Uppföljningen är baserad på inrapporterade energiförbrukningsdata från stadens verksamheter till Energicentrum. Där osäkerheter i rapporteringen identifierats har kompletterande intervjuer genomförts. Underlaget har översänts till Stadshus AB och stadsledningskontoret som kvalitetssäkringsstöd för uppföljningen av miljöprogrammets energieffektiviseringsmål. Energicentrum bistår fortlöpande exploateringskontoret i dialogen med byggherrar i N. Djurgårdsstaden i arbetet med att skärpa energikraven vid nybyggnation och har bistått exploateringskontoret med att uppdatera energikraven för byggande på all stadens mark. En studie har påbörjats i samarbete med exploateringskontoret och Fortum om att energiförsörja Loudden med ett lågtempererat energiförsörjningssystem.


Företagsträffar för Klimatpakten/Klimatpakten PLUS har genomförts. Nya medlemsföretag har rekryterats. Klimatkommunikationen på webben har uppdaterats bl.a. med klimatstrategin och via sociala medier vidareutvecklas kommunikationen bl.a. genom film och ökat antal inlägg per vecka. Handboken *Klimatsmart i hemmet* har uppdaterats och kommunicerats. Sex *Pingvinpris* har delats ut. Pingvinpristagare har presenterats på Goda exempel mässan.

Klimatsmarta stockholmare har deltagit i Sveriges största hållbarhets-satsning för gymnasieungdomar – *We change* – med tre workshops på temat klimatsmarta transporter samt på en klimattävling i Globen i samband med Weeping Willows tre konserter med 30 000 besökare. Tolv sommarpraktikanter har fått praktikarbete med *Klimatvågen*. En sommarpraktikant har getts praktik inom energi- och klimatrådgivningen.

GrowSmarter projektet

GrowSmarter-projektet fortskrider planenligt. Implementeringen av de 12 smarta lösningarna i GrowSmarter projektet avslutas under 2017 och de ska därefter demonstreras och utvärderas i så väl Stockholm som Köln och Barcelona

- Ombyggnationen och energieffektiviseringen av tre av de sex husen i Valla Torg är igång och blir klara enligt plan. BRF Årstakrönet är färdigt och i utvärderingsfas. I Slakthusområdet är ombyggnation, energieffektivisering igång i hus 8. Hus 7 kan pga FSK:s ändrade planer inte fullföljas, Runda Huset AB tillför en ersättningsbyggnad i Slakthusområdet vilket har godkänts av EU kommissionen. Båda byggnaderna i Slakthusområdet blir klara under 2017 enligt plan. Byggnaderna kommer att tillföras överskottsvärme via fjärrvärmenätet vilket sker under 2018.
- Implementeringen av de andra smarta lösningarna som t ex smarta transportlösningar med laddstolpar för elbilar, bilpool, varuleveranser till boxar, smart gatubelysning, avfallshantering med olikfärgade fraktioner och sopsug, öppen fjärrvärme m.m. och omkring byggnaderna sker enligt plan.
- Studiebesök ordnas för internationella grupper samt media. BBC besökte området och gjorde ett reportage om detta.
- Deltagande organisationer har utvecklat en utvärderingsstrategi, som levererats till KTH. Utvärderingen av redan implementerade lösningar är igång. En första ekonomisk rapportering till IESE (handelshögskolan i Navarra, Spanien) har utförts i mars.
- Implementeringen av de 12 smarta lösningarna pågår i alla tre städer och i princip alla beräknas bli klara under året. Både Stockholm, Köln och Barcelona har ett fåtal byggnader där renoveringen kommer att fortgå under 2018. Dessa förseningar har beviljats av EU. I Stockholm och Barcelona har även utbyte och tillägg av byggnader beviljats.
- Ett samarbetsavtal mellan de nio Smart Cities and Communities syskonprojekten har upprättats. Ordförandeskapet roterar mellan projekten, och GrowSmarter var först ut redan under hösten 2016. Samarbete sker gällande bl.a. affärsmodeller för de smarta lösningarna, kommunikation och att sprida erfarenheter och inspirera andra städer att implementera de smarta lösningarna. GrowSmarter leder den sistnämnda ”Replication Task Group” där bl.a. mjukvara för en Touch skärm har utvecklats med information om alla smarta lösningar i systerprojekten. Den kan bokas för olika event.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Köpt energi (GWh)					1 835		2017

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
					GWh		
Analys							
En arbetsgrupp bestående av bostadsbolagen, Micasa och Energicentrum har bildats för att se över möjligheten att nå målet.							

Nämndmål:

2.1.4 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen har utarbetat underlag för Stadens synpunkter på EU-kommissionens s.k. vinterpaket. Vinterpaketet lanserades av EU i november och innehåller lagstiftningsförslag bl.a. för energieffektivisering och förnybar energi och kan påverka stadens möjligheter att bli fossilfri år 2040. Dessa ligger till grund för stadens ställningstagande i Eurocities, C40 mfl internationella samarbetsorganisationer. Förvaltningen är också med som rapportör i en arbetsgrupp inom EU för att ta fram en europeisk miljöbilsdefinition. C40 arbetar med att utveckla en modell för beräkning av växthusgasutsläpp från städernas konsumtion. Förvaltningen bevakar området. Preliminära resultat tyder på att modellen har mycket stora osäkerheter liksom andra modeller som tagits fram inom området.

Förvaltningschefen deltar i det av ICLEI och Eurocities initierade projektet UrbanWaterAgenda 2030. I projektets core group deltar ett 25-tal olika städer och företrädare för DG Environment.









KF:s mål för verksamhetsområdet:





2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

 Uppfylls delvis

Analys

De underliggande målen avser nämndens arbete i form av att minska miljöpåverkan från transporter och uppföljningen av trafikens miljöpåverkan. Härutöver finns konkreta målsättningar för försäljning av miljöbilar. Nämndens arbete utförs som planerat. Vad gäller målsättningen för miljöbilar finns en osäkerhet om målet beträffande nyförsäljning på nivån 50 % av nyregistrerade miljöbilar kommer att uppnås till år 2019. Övriga mål bedöms komma att uppnås dvs målet för lastbilar och målsättningen för stadens egen anskaffning av miljöbilar. Aktiviteterna bedöms komma att utföras.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel sålda förnybara drivmedel i länet per år.					28 %	31 %	2017
Analys Indikatorn släpar efter i sin uppföljning. I december 2017 kan 2016 års värde följas upp. I T2 2017 finns ingen indikation på annat än att 2016 års årsvärde kan uppfyllas. Enligt SLK:s kompletterande anvisningar för T2 ska utfallet avse 2016 istället för 2017 och målvärdet för KF:s indikator sätts till 28 % istället för 31 % som var målvärdet för 2017.							
  Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft		17 dygn			7 dygn	7 dygn	2017
Analys Analys Antal dygn över 60 ug/m3 har fram till den 31 augusti 2017 varit: 22 st vid Hornsgatan, 0 st vid Sveavägen, 0 st vid Norrlandsgatan, 0 st vid Folkungagatan och 0 st intill Essingeleden. Miljö kvalitetsnormen för dygn får överskridas 7 gånger per år. Under vintern förekommer tidvis kallt väder och stabila väderförhållanden med låga vindhastigheter. Låga vindhastigheter försvårar utvädring och omblandning av vägtrafikens avgaser. Meteorologiska variationer mellan åren påverkar halterna Inledningsvis 2017 är halterna av kvävedioxid och antalet dygn med kvävedioxidhalter över 60 µg/m3 i nivå med samma period år 2015 men något lägre jämfört med samma period 2016. Miljö kvalitetsnormen för dygnsmedelvärde under år 2017 är redan överträdd på Hornsgatan.							
  Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft		31 dygn (lilla Essingen)			35 dygn	35 dygn	2017
  Sålda fossila drivmedel					8,7	8,7 TWh	2017
Analys Uppföljningen av denna indikator släpar efter. I slutet av 2017 sker uppföljning av 2016. I T1 finns ingen indikation på att målet inte kan nås för 2016. För 2017 är det mer ovisst. Enligt SLK:s kompletterande anvisningar för T2 ska utfallet avse 2016 istället för 2017 och målvärdet för KF:s indikator sätts till 8,7 TWh istället för de 8,4 TWh som var målvärdet för 2017.							

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Exploateringsnämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram en handlingsplan för hantering av byggmassor inom staden.	2017-01-01	2017-12-31	
  Trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, Stockholms Stads Parkerings AB och bostadsbolagen ska samverka för utbyggnad av laddinfrastruktur.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

2.2.1 Tillsynen ska verka för minskande miljöpåverkan från transporter

 Uppfylls helt

Analys

Landstingets trafikförvaltning har efter tillsynsinsatser stängt av externa högtalarutrop som genererat buller till närboende från buss vid hållplatser som trafikeras av enbart en linje. Trafikförvaltningens krav på energieffektivisering på bussentreprenörer kan uppnås via hybridisering eller ruttoptimering/ökad beläggning. Trafikförvaltningen planerar att även ställa krav på bussarnas bränsleförbrukning. Trafikkontoret har genomfört bullerskyddsåtgärder på förskolorna Tärnan och Sportstugan, projektering har påbörjats för åtgärder på

Rålabshovsskolan och förskolan Viljan. Trafikkontoret har ansökt om klimatinvesteringsmedel från SLK för lågbullrande beläggning på två av de gator där bullernivån utomhus överstiger 71 dBA. För resterande gator väntar miljöförvaltningen på en åtgärdsplan. Inom ramen för ett Vinnova-projekt sätts i augusti 2017 låga skärmar upp på Liljeholmsbron för att minska bullerexponeringen i Tantolunden.

Nämnden svarade 2017-01-31 på remiss från kommunstyrelsen om möjligheterna att införa miljözoner för lätta fordon. Nämnden har vidare behandlat en redovisning av drivmedelsstationernas utveckling i Stockholm och föreslagit kommunstyrelsen tillsätter en grupp som föreslår var drivmedelsanläggningar med tillhörande bilvårdsanläggningar långsiktigt bör vara placerade.

Nämndmål:

2.2.2. Nämnden har god uppföljning av trafikens miljöpåverkan

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen bedriver kontinuerligt luftövervakning och har god uppföljning av trafiken påverkan på luftkvaliteten. Resultaten hittills, för 2017 visar på fortsatta problem med att klara de svenska miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid (NO₂). De svenska miljökvalitetsnormerna är hårdare än de europeiska miljökvalitetsnormerna. Dessa klaras i huvudsak, timmedelvärdet har aldrig överskridits i Stockholm däremot har den europeiska miljökvalitetsnormen för årsmedelvärdet överskridits med knapp marginal år 2016. Avgörande för att minska höga halter av kvävedioxid är att minska utsläppen från vägtrafiken som är den dominerande källan, trängselskatt, höjda p-avgifter, miljözoner för lätta fordon och fler elfordon är exempel på åtgärder som kan bidra till detta. Halterna av NO₂ var dock 2017 väsentligt lägre under jan – aug jämfört med samma period 2016. Det kan förklaras av skilda väderförhållanden, men analys av förbättringen kommer att ske till verksamhetsberättelsen.

Tack vare Trafikkontorets åtgärder i form av dubbdäcksförbud, dammbindning och städåtgärder har miljökvalitetsnormen för partiklar (PM₁₀) klarats tre år i rad. Sannolikt kommer PM₁₀ halterna att klaras även 2017 på de gator som staden ansvarar för. Vid Lilla Essingen har antalet överskridande varit 31 st fram till 31 augusti och därmed finns risk för överskridande av miljökvalitetsnormen som får överskridas max 35 dagar på ett år.

Koldioxidutsläppen från trafiken följs upp årligen.

Förvaltningens tillsyn bedrivs huvudsakligen genom regelbundna tillsynsinsatser och fortlöpande kontakter med verksamhetsutövarna trafikkontoret och trafikverket och med landstingets trafikförvaltning vad avser SL:s busstrafik. Buller, luftföroreningar och dagvatten är frågor som prioriteras. Dessutom hanterar förvaltningen klagomål, förfrågningar och synpunkter från allmänheten. Miljöövervakning av buller sker genom förvaltningens bullerkartering.

Nämndmål:

2.2.3 Minst hälften av alla nya bilar som säljs är miljöbilar

 Uppfylls delvis

Analys

År 2016 registrerades 22,4 % miljöbilar i Stockholms län och under januari-maj 2017 låg siffran på ca 23,8 %. Under januari-maj 2017 var 1 % elbilar och 5 % laddhybrider av nyregistrerade personbilar i länet. Laddbara fordon ökar i antal. Det är tveksamt om målet att 50 % av nyregistrerade personbilar i länet är miljöbilar kommer att uppnås till år 2019. Ökningen av miljöbilar har stannat av och det är dessutom osäkert vilka fordon som kommer räknas som miljöfordon efter sommaren 2018 i samband med att bonus-malus-systemet eventuellt införs.

Nämndmål:

2.2.4 Minst var tionde lastbil som säljs är en miljölastbil

 Uppfylls helt

Analys

Under 2016 var 3,5 % av nyregistrerade tunga lastbilar i Stockholms län en miljölastbil enligt Stockholms stads miljölastbilsdefinition. I denna siffra ingår dock inte de lastbilar som körs med 100 % HVO eftersom det inte finns något sätt att följa upp dessa i vägtrafikregistret. Miljöförvaltningen bedömer att andelen är ca 7 % med HVO-lastbilarna inräknade. Målet om 10 % gäller för år 2019 och bedöms möjligt att nå. Tillgången på HVO är dock väldigt begränsad, så det är viktigt att alternativen till diesellastbilar, dvs gas och etanol, ökar. Miljöförvaltningen har medverkat i en projektansökan till EU i vintras, men ansökan har tyvärr inte beviljats. Projektet RED-Road skulle ha demonstrerat tunga lastbilar på ED95

Nämndmål:


2.2.5 Stadens egen fordonsflotta består av miljöfordon

 Uppfylls helt

Analys

Stockholms stad har en av landets största miljöbilsflottor, ca 860 bilar. 97 procent av bilarna i stadens egen bilpark var miljöbilar vid årsskiftet 2016, utifrån synsättet att de uppfyllde kraven för miljöbil vid inköpstillfället. 43 % av bilarna är gasbilar. Andelen laddbara fordon är ca 20 % (elbilar 12,2 % och laddhybrider 7,8 %). Målsättningen för stadens egen anskaffning av miljöbilar är att alla ska uppfylla minst den statliga miljöbilsdefinitionen och minst 18 procent ska vara laddbara vid utgången av 2017, undantaget specialfordon. Förvaltningen bedömer att målet kommer att nås. Förvaltningar och bolag har utöver detta att följa målet om fossilfri fordonsflotta till 2030.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
-----------	------------------	-----------------------	----------------------------	--------------------------	--------	-------------	--------

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel elbilar					16 %		2017
Analys							
Laddbara bilar är 20 %. Av dessa är 12,2 % rena elbilar och 7,8 % laddhybrider.							

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

 Uppfylls helt





Analys

Nämnden har en hög prioritering av området ”hållbar mark och vattenanvändning”. Förvaltningen bidrar till att nämndmålet uppnås bl.a. genom att aktivt delta i den övergripande samordningsgruppen för genomförande av bostadsuppdraget, deltagande i projektgrupper för prioriterade detaljplaner och program, samt upprättande av miljö- och hälsounderlag till alla detaljplaner. Förvaltningen stödjer löpande framförallt stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret med att bedöma miljökonsekvenser, beställa, tolka och kvalitetsgranska miljöutredningar, hitta goda helhetslösningar, tolka lagstiftning och riktvärden, bemöta synpunkter vid samråd för att bidra till att Stockholm ska ha en hållbar mark- och vattenanvändning.





Inom tillsynen arbetas på ett flertal områden, t.ex. arbetet mot giftiga båtbottnfärger. Inom miljöövervakningen finns insatser som miljögiftövervakning i fisk, övervakning av vattendirektivets kvalitetsindikatorer och insatser görs för biologisk mångfald.

Nämnden svarar för samordning, planering och projektledning för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Det krävs att stadens samtliga fackförvaltningar och bolag aktivt arbetar med vattenförvaltning för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås i tid. De åtgärder som föreslås i de lokala åtgärdsprogrammen måste vidtas och tillsynen över utsläpp till vatten måste stärkas.

Avvikelse från målsättningen kan konstateras vad gäller inrättande av naturreservat i Kyrkhamn eftersom arbetet här står stilla. Arbetet kommer att återupptas under hösten. Eftersom målområdet i stort visar på goda framsteg finns ingen orsak att ge en sänkt bedömning av måluppfyllelsen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel badplatser med bra badvattenkvalitet.	82 %				87 %	87 %	2017
  Andel vattenförekomster som följer miljökvalitetsnormerna för ekologisk status	26 %			26 %	30 %	30 %	2017

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
-----------	------------	-----------	-----------

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar och arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, Rågsveds friområde och Älvsjöskogen fortskrider.	2017-01-01	2017-12-31	
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska som projektägare i Digital Demo Stockholm fungera som kravställare till förslag på att mäta vattenkvalitet för identifiering av föroreningar och effektivt följa god vattenstatus.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

2.3.1 Tillsynen ska verka för att stadens mark- och vattenområden är hållbar

 Uppfylls helt

Analys

Plan och miljö

Avdelningen deltar i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Då tillsynsaktiviteter bedöms mycket viktiga för att vattendragen ska uppgå god status har en inventering av bedömningsgrunder, reningstekniker m.m. för befintliga verksamheter tagits fram. Materialet har presenterats på en MSL-träff där även stadens arbete med de lokala åtgärdsprogrammen redovisades. Påverkan på vattenkvaliteten har även utgjort en central fråga i ett antal tillsynsärenden som hanterats, nämns kan ny respektive förändrad begravningsplats samt rening av vatten från koppartak.

Avdelningen deltar i det förvaltningens samordnade arbete kring båtbottnfärger och dess påverkan på miljön. De medel för markundersökningar av båtuppläggningsplatser som sökts ur Centrala MedelsReserven (CMR) beviljades inte och en mindre undersökning kommer därför att genomföras.

Antalet ärenden avseende markföroreningar, upplysningar respektive efterbehandling, uppgår hittills under året till ett 80-tal.

MHN behandlade vid sammanträdet 2017-04-04 de kompletteringar som Stockholm Vatten gjort i sin tillståndsansökan för Stockholms framtida avloppshantering. Projektet omfattar bl.a. en ombyggnad och utökning av Henriksdals reningsverk, en nedläggning av Bromma reningsverk och en lång avloppstunnel från Bromma till Henriksdal.

Hälsoskydd

Förvaltningen arbetar för att användningen av giftiga båtbottnfärger till mark och vatten ska upphöra i Mälaren och minska i Östersjön. Mätning av båtbottnskrov med avseende på förekomst av giftiga metaller pågår och fortlöper enligt plan. Tillsyn bedrivs över enskilda avlopp och gödselhantering i syfte att minska näringsläckaget till omgivande mark och vattendrag. På grund av personalförändringar och en tillfällig föräldraledighet har arbetet med öppna ärenden gällande enskilda avlopp inte fortskridit enligt plan i år. Genom kontroll av att cisternanordningar (cistern inklusive rörledningar) kontrolleras regelbundet av ett ackrediterat kontrollföretag, alternativt att cisternen tas ur bruk förebygger förvaltningen att brandfarliga vätskor läcker ut till mark och vattendrag.

Nämndmål:

2.3.2 Nämnden har genom långsiktig miljöövervakning god uppföljning av att stadens mark- och vattenanvändning är hållbar.

 Uppfylls helt

Analys

Arbetet med framtagande av fler klimatindikatorer för Stockholm fortsätter. Under 2017 har befintliga tidsserier utökats och nya indikatorer om säsongs- och månadsmedeltemperatur samt snöförekomst publicerats på Miljöbarometern. I samarbete med SLB-analys och Stockholm Vatten och Avfall analyseras nederbördsdata med fokus på extrema regnväder.


Den löpande miljögiftsövervakningen i fisk och vatten fortlöper i samma storleksordning som 2016, med ordinarie övervakning i sex vattenförekomster och screening i åtta vattenförekomster.

Övervakning av de kvalitetsfaktorer som ingår i bedömning av ekologisk status enligt vattendirektivet utförs i ett urval av stadens sjöar och vattendrag. Under 2017 planeras undersökningar av växtplankton, kiselalger och bottenfauna i ett urval sjöar och vattendrag. Dessutom planeras provfiske i Riddarfjärden samt Forsån. Resultaten från övervakningen används bland annat som underlag för prioritering av åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen.

Under 2016 har den nuvarande miljöövervakningen avseende ekologisk status analyserats och ett förslag till nytt program tagits fram. Detta arbete ska fortsätta och det nya programmet ska beslutas under 2017.

Inom området biologisk mångfald har ett förslag till miljöövervakningsprogram varit på remiss inom staden och behandlats av MHN i augusti. Projektet ”Förstudie Effektivare Miljöövervakning av stadens natur” (FEM) har startats. Förstudiens syfte är att undersöka metoder för datainsamling inom staden gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder, samt hur ett digitalt prioriteringsstöd till skötselansvariga kan utformas. GIS-material för groddammar och strandmiljöer har färdigställts. Inventering av fladdermöss har inletts. Resultatet av det treåriga samarbetsprojektet kring stadens groddjur, Grodkollen, har redovisats för bidragsgivaren Länsstyrelsen.

Indikatorutfallet nedan för vattenförekomster som följer miljökvalitetsnormerna för kemisk status har full måluppfyllelse vid korrekt avrundning.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel vattenförekomster som följer miljökvalitetsnormerna för kemisk status.	35 %				35 %		2017

Nämndmål:

2.3.3 Bidra till att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus

● Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen ansvarar för samordning, planering och projektledning för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Arbetet sker i nära samarbete med framförallt Stockholm Vatten AB, övriga fackförvaltningar och berörda bolag andra kommuner samt vattensamarbeten.

Programmen för Brunnsviken och Bällstaån har färdigställts för politisk behandling. Ytterligare nio program ska i samverkan med Stockholm vatten och grannkommunerna färdigställs under året. Därutöver startas arbetet med tre åtgärdsprogram som beräknas vara klara under 2018. Förvaltningen genomför dessutom ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse för arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen; recipientspecifika riktvärden, riktlinjer för dagvatten från miljöfarlig verksamhet, undersökningar av PFAS och mikroplaster samt miljögifter i sediment.

Arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram är långsiktigt och ständigt pågående fram till det att samtliga åtgärdsprogram ska vara klara 2019. Förvaltningen sökte 9 Mkr inom ramen för VP och har hittills erhållit 5,9 mnkr. Ytterligare 1,0 mnkr söks därför ur CM 2 i T2 för fortsatt arbete med de lokala åtgärdsprogrammen. 5,2 mnkr är uppbokade i avslutade upphandlingar och 1,8 mnkr är hittills fakturerat. Nya upphandlingar pågår. Beslut om medelstilldelning för de medel som söks i T2 sker i november och i händelse av att medel inte beviljas kommer förvaltningen eventuellt att gå med underskott 2017 när det gäller arbetet med lokala åtgärdsprogram. Flertalet av de avtal som tecknas i samband med pågående upphandlingar kommer att löpa över årsskiftet och förvaltningen kommer därför även att söka medel i samband med VP.

Det krävs att stadens samtliga fackförvaltningar och bolag aktivt börjar arbeta med att införliva dagvattenstrategin, de vägledningar som har tagits fram samt åtgärds måttet i den löpande verksamheten för att utsläppen av förorenat dagvatten ska minska i sådan grad att god status kan uppnås. En långsiktigt hållbar dagvattenhantering behöver bli en naturlig del av stadsbyggnadsprocessen och finnas med från början till slut. De åtgärder som föreslås i de lokala åtgärdsprogrammen måste vidtas och tillsynen över utsläpp till vatten måste stärkas. På detta sätt kan staden troligtvis nå miljö kvalitetsnormerna avseende näringsämnen och hydromorfologi till 2027. Att nå kemisk status kommer att vara en betydligt större utmaning då många av de prioriterade ämnena sprids diffust och är svåra att rena bort.

Resurser behövs hos främst exploateringskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna samt Stockholm vatten för att söka medel och genomföra de fysiska åtgärder som tas fram inom ramen för de lokala åtgärdsprogrammen.

Förvaltningschefen har som nämnts deltagit i UrbanWaterAgenda2030 och där framfört att Eus vattendirektiv måste anpassas till urbana miljöer. Förvaltningen har också ägnat mycket

arbete för att påverka regeringskansliet och andra i arbetet att ta fram nya lagregler för miljö kvalitetsnormer för vatten. Nämnden yttrade sig enhälligt vid sammanträdet i augusti.

Nämndmål:

2.3.4 Aktivt bistå i samordning av grönstrukturfrågor, planering och utredning av nya naturreservat samt uppmärksamma ekosystemtjänster i staden.

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har deltagit i det förvaltningsövergripande utredningsarbetet för naturreservat i Rågsveds friområde, Årstaskogen Årsta Holmar och östra Älvsjöskogen. Arbetet med Kyrkhamns naturreservat har stått stilla men kommer att återupptas under hösten. Förvaltningen har också deltagit i diskussioner ledda av trafikkontoret om vilka gröna kunskapsunderlag som behövs i arbetet med ett Grönare Stockholm.

FoU projektet C/O City avslutas den 30 november 2017. Arbetet pågår med att planera en slutkonferens den 17 november i samarbete med Boverket och Naturvårdsverket.

Resultat från verktygsutveckling pilotprojekt sammanställs i rapporter och en exempelsamling. Spridningen av C/O City resultat genomförs inom staden genom pilotprojekten. Kommunikationsaktiviteter om ekosystemtjänster och C/O City genomförs enligt plan. På projektets bloggplats på Hållbarstad.se har fem artiklar publicerats.

Samarbetet med Naturvårdsverket och Boverket fortsätter att utvecklas. Förutom slutkonferensen så deltar C/O City i Boverkets arbete med att ta fram en vägledning för PBL.

Förvaltningen har fortsatt vidareutveckla och kvalitetsgranska GIS-baserade kunskapsunderlag som speglar grönstrukturen utifrån ekologisk synvinkel på biotop- och artnivå.



KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva

 Uppfylls helt

Analys

Arbetsområdet avfall och återvinning hör framförallt hemma under tillsynen där nämnden arbetar på flera olika spår såsom informationsverksamhet, utredning om möjlighet till matavfallssortering samt tillsyn av olägenheter vid återvinningsstationer.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB ta fram en utredning för att säkerställa en ökad produktion av biogas för att möta behovet av att ersätta fossil naturgas.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

2.4.1 Tillsynen ska aktivt bidra till att avfallshierarkin följs så att avfall hanteras på ett resurseffektivt sätt

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen arbetar med att granska uppdelningen av avfall i olika fraktioner på verksamheter. Möjligheten att sortera ut matavfall i flerbostadsfastigheter utreds av förvaltningen i samarbete med Stockholm Vatten och avfall AB. Förvaltningen bedriver också tillsyn över återvinningsstationerna i syfte att de ska möjliggöra återvinning. Olägenheter i form av nedskräpning och buller vid återvinningsstationer ska samtidigt begränsas.

Inom olika tillsynsområden, såväl tillsynen av miljöfarlig verksamhet (avfallshanterare) som tillsyn över rivningar men även i markärenden aktualiseras frågan om att hantera avfall effektivt.

För de miljöfarliga verksamheterna tar förvaltningen inte bara upp frågan om hanteringen av farligt avfall utan också möjligheterna till ökad utsortering för energiåtervinning istället för deponering och för materialåtervinning istället för energiåtervinning. Det kan t.ex. handla om att sortera ut förpackningar för materialåtervinning.

I rivningssektorn uppstår stora mängder avfall som kan återanvändas eller materialåtervinnas. Det saknas tillförlitlig statistik i Sverige men Naturvårdsverket uppskattar att Sverige når målet om 70% materialåtervinning av bygg- och rivningsavfall. Miljöförvaltningen har dock noterat att det finns potential för att öka andelen som sorteras ut för materialåtervinning. T.ex. utgör gips och glas idag en deponifraktion och plast sorteras oftast som brännbart. Miljöförvaltningen tar alltid upp denna fråga med verksamhetsutövarna trots att det vanligaste svaret är att det inte är möjligt att materialåtervinna dessa fraktioner av flera olika skäl. Utsortering för återbruk förekommer men mycket sparsamt. Frågan om ett ökat återbruk har miljöförvaltningen hittills funnit svår att driva på grund av att verksamhetsutövarna hävdar att efterfrågan på begagnade byggprodukter på marknaden är liten, att det råder brist på lagringsutrymmen och att tidspressen är stor vid rivningar. Det är än så länge mer lönsamt att hantera restprodukterna som avfall. Men förvaltningen fortsätter ändå lyfta frågan i tillsynen.

Miljöförvaltningen arbetar också med frågan om hanteringen av schaktmassor. Utgångspunkten är att schaktmassor bör återanvändas så långt det är möjligt och därmed ersätta jungfruligt material, utan att återvinningen medför att föroreningar sprids och att massor hamnar på platser som inte är ämnade för ändamålet. Ett informationsblad om hur schaktmassor ska hanteras har tagits fram under år 2017. Informationen riktar sig framförallt till fastighetsägare och entreprenörer.

Nämndmål:

2.4.2 Nämnden ska följa upp stadens miljöprogram med avseende på resurseffektiva kretslopp

 Uppfylls helt

Analys

Se förvaltningens tillsynsinsatser under 2.4.1


KF:s mål för verksamhetsområdet:



2.5 Stockholms miljö är giftfri

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden bedriver ett kraftfullt arbete på kemikalieområdet (genomförandet av kemikalieplan 2014 – 2019 och inom tillsynen). De finns ett flertal planerade insatser som kommer att utföras under året. Vid bedömningen av måluppfyllelsen utgås från det arbete som utförs inom förvaltningen snarare än miljötillståndet som sådant.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter						Fastställt 2017	2017

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utvärdera mer miljövänliga alternativ till konstgräs och fallskyddsgummi.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

2.5.1 Tillsynen ska medverka till att exponeringen för farliga kemikalier minskar

 Uppfylls helt

Analys

Hälsoskydd - kosmetiska produkter

Förvaltningen granskar butiker och andra verksamheter som säljer kosmetika, . Märkning och innehållsförteckning på ett urval av de tatueringsfärger som saluförs och/eller används på kund kommer att kontrolleras. Under året inriktas tillsynen även på frisörverksamheter inklusive barberare som säljer herrkosmetika. I samband med inspektionerna görs även en uppföljning av broschyren Kemikaliesmart frisör som tagits fram av miljöförvaltningen och

distribuerats. Ett flertal av tillsynsobjekten utgörs av butikskedjor. En positiv följd av att besöka kedjor är att märkningsbristerna oftast rättas till i samtliga av verksamhetsutövarens butiker. Effekten av ett tillsynsbesök kan därför sprida sig till uppemot ett hundratal butiker varav ett flertal belägna inom staden. Det är också vanligt att tillverkare av de kosmetiska produkter som erhållit anmärkningar under tillsynsbesöken kontaktar miljöförvaltningen för rådgivning för att sedan rätta till bristerna i produktionsledet.

Plan och miljö

Inom ramen för det s.k. storstadssamarbetet genomförs tillsynsaktiviteter kring kemiska produkter och miljögifter i varor. Tillsynsbesök och varuinköp inom det första av årets tillsynsprojekt har genomförts. Tillsynen avser förekomst av bl.a. vissa metaller i elektriska produkter – en varugrupp som regleras av EU:s RoHS-direktiv. Rapporten färdigställs nu och redovisas för nämnden under hösten. Även inom det andra av årets gemensamma projekt har inspektioner och varuinköp gjorts. Förvaltningen har också påbörjat tillsynen över konstgräsplaner där en viktig fråga är spridningen av mikroplaster.

Tillsynsaktiviteter, främst krav på och kontroll av sanering, i syfte att minska risken för exponering av PCB och kvicksilver bedrivs kontinuerligt. Hittills under året har 46 ärenden avseende inventering, sanering eller dispens från sluttid för sanering av PCB hanterats. Arbetet med att få till stånd kvicksilversanering hos tandvårdsklinikerna har genererat 13 saneringsanmälningar.

Nämndmål:

2.5.2 Aktivt bidra till genomförande av Stockholms stads kemikalieplan 2014 – 2019

 Uppfylls helt

Analys

Målet kommer att nås.

Kemikaliehanteringssystemet Chemsoft, som hanterar registrering av kemiska produkter, håller på att implementeras i hela staden. Miljöförvaltningen erbjuder implementeringsstöd till alla fackförvaltningar samt till de bolag som lämnat fullmakt till att vara med i upphandlingen. Utrullningen av systemet har varit framgångsrik och flertalet förvaltningar och bolag har börjat använda systemet.

Byggvarubedömningen ska enligt miljöprogrammet användas för att välja och dokumentera bygg- och anläggningsmaterial när stadens verksamheter bygger. Utbildningar ges för de byggande förvaltningar och bolag som inte sedan tidigare använder systemet. Ett arbete har påbörjats för att integrera de båda systemen Chemsoft och Byggvarubedömningen med varandra.

I samarbete med tillsynen genomförs ett informationsprojekt om kemikalierisker riktat till frisörföretag kallat Kemikaliesmart frisör. Seminarieserierna om kemikaliesmart handel (i samarbete med Svensk handel) respektive byggande fortsätter.

Kemiska analyser av olika material har gjorts avseende gummigranulat samt förskolematerial – både nya varor i det avtalade sortimentet och gamla saker som fanns på förskolorna.

Resultaten för förskolematerialet har rapporterats till MHN. Granulatanalyserna har utvärderats och kommer att sammanställas med tidigare utförda kunskapssammanställningar i en lägesrapport, som också kommer ligga till grund för en rekommendation om granulat i fallskydd och konstgräsplaner.

Stöd avseende kemikalier i upphandlade och inköpta varor har getts inom några olika områden, se 4.8.1 nedan.

Pilotprojektet kemikaliesmarta förskolor i Hägersten-Liljeholmen fortsätter. Resultat från inomhusmiljöanalyser från alla tre förskolor har kommit och håller på att utvärderas. På den förskola som byggs om har platsbesök genomförts och prover har tagits av byggmaterial som används och finns registrerade i BVB.

Ett nytt program för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden har tagits fram. Arbete pågår med aktiviteter och åtgärder inom fokusgruppen hållbara byggnader och anläggningar. I samarbete med Stockholms hem och IVL Svenska miljöinstitutet utförs provtagning av hälsofarliga kemikalier för att undersöka inomhusmiljön i energieffektiva byggnader i Norra Djurgårdsstaden. Alla provtagningar är genomförda och resultaten håller på att utvärderas.

Swetox (nationellt forskningscentrum inom kemikalier, hälsa och miljö) har fått i uppdrag av förvaltningen att ta fram ett program med indikatorer för övervakning av kemikaliers inverkan på hälsan, främst hos barn, unga och ofödda. Uppdraget ska slutredovisas i början av 2018.

Genom medverkan i EU-projektet NonHazCity (där Stockholm är lead partner) fås möjligheter att göra större insatser på några områden. Projektet innebär samarbete och utbyte erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt, bland annat när det gäller att ställa kemikaliekraav i upphandlingar. I Stockholm har substansflödesanalyser för ftalater och klorparaffiner utförts, förskolemateriale och leksaker har analyserats med avseende på kemiskt innehåll och en informationskampanj riktad till frisörer har tagits fram. I höst planeras en informationskampanj riktad mot hushåll där även kemiska analyser kommer att ingå. Projektet har presenterats på internationella och nationella symposier/seminarier och där rönt stort intresse.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund

 Uppfylls helt

Analys

Nämndens omfattande arbete inom detta område visar på faktiska resultat. Förskolor och skolors miljö förbättras undan för undan. De ärenden som avgjorts med förbättrad inomhusmiljö som följd inom olägenhetshanteringen uppgår i genomsnitt till 67 % av ärendena. Riktad tillsyn mot bostäder i socialt utsatta områden har givit upphov till ett antal anmärkningar. Även migrationsboendena omfattas av tillsyn. Årsmålet för radontillsynen beräknas uppnås.

Nämndmål:

2.6.1 Tillsynen ska säkerställa att inomhusmiljön i flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor inte ska medföra olägenhet för människors hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Skolor och förskolor

Förvaltningen bedriver löpande tillsyn på skolor och förskolor. Miljöförvaltningens bedömning är att tillsynen och uppföljningen av anmärkningar successivt leder till förbättrad ventilation och hygien samt minskat inomhusbuller.

Klagomål på olägenheter i bostäder

Handläggning av klagomål på olägenheter i bostäder fortgår löpande. Andel avgjorda ärenden med förbättrad inomhusmiljö som följd kommer att följas upp på årsbasis i verksamhetsberättelsen. Begreppet avgjort avser den tidpunkt när nämnden har färdighandlagt ett ärende, antingen med krav på åtgärder som har utförts och förbättring konstaterats eller att ärendet avslutats för att olägenhet inte kunnat konstateras eller det inte bedömts rimligt att vidta åtgärder. I tertialrapport 1 var andelen avgjorda med förbättrad inomhusmiljö som följd 80 % under perioden, men då hade ett stort antal äldre ärenden avgjorts genom extrasatsning under perioden. Siffran varierar relativt mycket mellan olika månader, men medelvärdet fram till och med juli ligger på 67 %. Målsättningen att 90 % av ärenden påbörjade fr.o.m. 2016 ska ha avgjorts inom nio månader bedöms likaså lämpligen utvärderas först i samband med verksamhetsberättelsen när samtliga ärenden inkomna under 2016 har passerat niomånadersgränsen. Majoriteten av de inkomna klagomålen är bullerrelaterade följt av klagomål på temperatur och lukt. Ärendebalansen för olägenhetsärendena ligger för närvarande på 576 pågående ärenden jämfört med 611 vid årets början. Målsättningen är att ärendebalansen ska ha kommit ner till 550 pågående ärenden till den 31 december 2017 vilket troligtvis kommer att kunna uppnås förutsatt att inströmningen av ärenden inte ökar. Målsättningen 550 pågående ärenden grundar sig på att det kommer in ca 550-600 ärenden per år. Under 2016 startades 577 nya ärenden. I ärendebalansen ingår 96 ärenden som ligger för prövning i överinstans.

Riktad tillsyn flerbostadsbyggnader

Målsättningen är att lägga fokus på mer eftersatta bostadsområden och därmed öka möjligheten till en god inomhusmiljö i områden med sämre välfärd och med invånare som normalt sett inte hör av sig med klagomål till förvaltningen. Under 2017 pågår en granskning av flerbostadsbyggnader i stadsdelen Skärholmen. Från första januari till 30 juni 2017 har 15 ärenden startats och under samma period har 15 inspektioner utförts. Vid varje inspektionstillfälle inspekteras många bostäder i beståndet. Tre ärenden startades redan under 2016 och i dessa pågår fortsatt handläggning, vilket ger totalt 18 pågående tillsynsärenden inom den riktade bostadstillsynen. Inga ärenden har kunnat avslutas eftersom det i samtliga ärenden där inspektion har utförts har kunnat noteras anmärkningar gällande risk för olägenhet. Anmärkningarna berör främst ventilation, fukt, inomhustemperatur och brister i funktion för felanmälan.

Migrationsboenden

Målsättning med tillsynen är att förebygga smittspridning och olägenhet för människors hälsa. Fokus ligger på granskning av ventilation och rutiner för städning och hygien. Under 2016 och 2017 beräknas Stockholms stad ta emot ca 6000 personer som fått uppehållstillstånd och som behöver hjälp att hitta ett boende, ett s.k. genomgångsboende. Vad detta kommer ge för effekter på tillsynen är oklart i nuläget. Miljöförvaltningen har tagit fram en informationsfolder om inomhusmiljö som riktar sig till dem som bedriver asyl- och genomgångsboenden. Eftersom vissa frågor är viktiga att beakta redan i bygglovsprocessen som b.la. tillräckligt antal toaletter, god ventilation och goda ljudnivåer delas foldern ut redan i bygglovsprocessen av stadsbyggnadskontoret/bygglov. Miljöförvaltningen har även framfört önskemål om att bli informerade av stadsbyggnadskontoret när bygglov ges för nya asyl- och genomgångsboenden, framför allt i syfte att få kännedom om verksamheterna eftersom de inte är anmälningspliktiga. Under året har förvaltningen fått kännedom om 25 nya verksamheter. Årets tillsyn är planerad till september-oktober.

Radon – flerbostadshus

Årsmålet är att 75 % av flerbostadsfastigheterna ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft. Hittills har detta uppnåtts för 68 % av flerbostadsfastigheterna.

Årsmålet är att 90 % av de kommunala bostadsbolagens flerbostadsfastigheter ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft. Hittills har detta uppnåtts för 85 % av de kommunala flerbostadsfastigheterna.

Det är i dagsläget osäkert om målen kommer att uppnås, det beror på hur många som efter vårens mätningar redovisar att de har radonhalter under riktvärdet.

7 300 användare har använt e-tjänster för radon.





Radon- förskola/skola

87 % (årsmålet är 90 %) av förskolorna och skolorna har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m³ luft. Årets mål beräknas nås.

Tillsyn av fastighetsägares egenkontroll

Målsättningen är att bidra till att fastighetsägare har en god egenkontroll för drift och underhåll av bostadsbyggnader varigenom hälsoproblem för de boende och skador på miljön förebyggs. Fram till den 31 juli har 176 fastighetsägare fått sin egenkontroll granskad för första gången. Av dessa har 87 st (49 %) fått allvarliga anmärkningar som kräver uppföljning. Vanligaste anmärkningen är bristande kontroll av varmvattentemperaturen och därmed förhöjd risk för att boende ska insjukna i Legionärssjukan. Inspektion har också utförts hos 23 fastighetsägare som fick anmärkningar på sin kontroll av varmvattensystemet vid tillsyn år 2013. Vid återbesöket fick 15 av 23 fastighetsägare återigen anmärkning på sin kontroll av varmvattensystemet. Samtliga återbesökta fastighetsägare var bostadsrättsföreningar.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
-----------	------------------	-----------------------	----------------------------	--------------------------	--------	-------------	--------

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel flerbostadsfastigheter i de kommunala bostadsbolagen som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m3 luft.				85	90 %		2017
 Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m3 luft i %.				66	75 %		2017
 Andel förskolor och skolor som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m3 luft.				85	90 %		2017
 Respons på klagomål lämnas och kontakt med utpekad störningskälla tas inom två veckor.	98 %			100 %	95 %		Tertial 1 2017

Nämndmål:

2.6.2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska följa upp stadens miljöprogram med avseende på sund inomhusmiljö

 Uppfylls helt

Analys

Se förvaltningens tillsynsinsatser under 2.6.1

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en hög prioritering av effektivitet och översyn av kostnader och intäkter för att få mycket verksamhet ut av sina resurser. Lösningar söks därför som bidrar till ökad kostnadseffektivitet. Särskilt aktuellt är detta inom tillsynsverksamheten där flera effektiviseringar har givit goda resultat under året, till exempel inom olägenhetshanteringen. Nämnden kan också ha betydelse för stadens ekonomi i stort särskilt genom stödet till stadens energieffektivisering.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion

● Uppfylls helt

Analys

Genomförandet av nämndens EU-positionspaper

De EU-frågor som berör nämndens verksamhetsområde bevakas av miljöförvaltningen som också driver stadens och nämndens intressen genom ett aktivt deltagande i stadens samarbetsorganisationer, nätverk och projekt. Det här medför att Stockholm profileras i dessa frågor samtidigt som det ger staden goda möjligheter att lära sig av andra städer. I enlighet med stadscentrala anvisningar har ett arbete med att ta fram nämndspecifika riktlinjer för EU-policyarbete utifrån stadens EU-policy inletts. Arbetet ska vara klart under året och de nya riktlinjerna som färdigställs i samband med verksamhetsplanen för 2018 kommer att ersätta nuvarande EU-positionspaper.

KTHs Vattencentrum för innovation och forskning

Miljöförvaltningen stödjer i samverkan med Stockholm vatten KTHs Vattencentrum för innovation och forskning. KTH medverkar bland annat i DDS-projektet iWater.

Nämndmål:

3.1.1 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

● Uppfylls helt

Analys

Staden deltar aktivt i Eurocities arbetsgrupp om buller och har bland annat medverkat i svar till EU-kommissionen på genomförd utvärdering av direktivet om omgivningsbuller samt vid kommissionens bullerkonferens i Bryssel våren 2017 på inbjudan från Stockholmsregionens Europakontor. Genom arbetsgruppen har en enkät skickats till större städer om hur arbetet med byggbuller bedrivs, som ska utvärderas under hösten.

Miljöförvaltningen har utarbetat underlag för Stadens synpunkter på EU-kommissionens s.k. vinterpaket som innehåller flera viktiga direktiv som kan påverka stadens möjligheter att bli fossilfri år 2040. Dessa ligger till grund för Stadens ställningstagande i Eurocities, C40 mfl internationella samarbetsorganisationer. Förvaltningen är också med och leder en arbetsgrupp inom EU för att ta fram en europeisk miljöbilsdefinition.

Miljöförvaltningen har också varit med och anordnat en del av ett studiebesök i Stockholm för 40 personer från Helsingfors miljöskyddsavdelning. Representanterna från Helsingfors fick under en halvdag lyssna till föredrag om Stockholms miljöarbete inom ett flertal områden.

Inom ramen för projektet GrowSmarter har förvaltningen medverkat som talare på flera internationella konferenser under 2017.

Förvaltningschefen deltar också på uppdrag av finansborgarrådet i arbetet rörande UrbanWaterAgenda 2030.

Förvaltningen driver även EU-projektet NonHazCity (Stockholm är leadpartner). Se nämndmål 2.5.2.





KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad

 Uppfylls helt

Analys

Nämndens verksamhet, och då i synnerhet tillsynen, är i hög grad riktad ut mot stadens företag. Nämnden har en hög prioritering av servicen och det professionella utförandet på tillsynen vilket har visat sig i allt högre NKI-värden och punktlighetsmål som i allmänhet uppfylls väl. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra till ett bra företagsklimat genom att fungera bra som myndighet. En väl fungerande tillsyn med tydliga regler som gäller lika för alla, kompetens och en bra serviceinställning underlättar för företagen. Förvaltningen har ännu inte fått utfall för NKI-mätningen för 2016 men kommer att uppdatera indikator när NKI-siffrorna kommer.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Företagens nöjdhet med bemötandet				85	85	77	2017
  Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet				77	80	72	2017

Nämndmål:



3.2.1 Förvaltningen ger en god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden




 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämndens strävar efter att ge bra service till företagen och att utföra en bra tillsyn. Trendmässigt har resultaten på NKI-undersökningen blivit allt bättre. Helårsvärdet för NKI 2016 har ännu inte kommit men förvaltningen kommer att uppdatera indikator när NKI-siffrorna kommer.

Punktlighetsmålen visar genomgående en bra uppfyllelse.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Behandla anmälningar enligt miljöbalken inom sex veckor	96 %			97,5 %	90 %		Tertial 2 2017
 Företagen uppfattar inspektörerna som professionella				82	80		2017

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Analys NKI värden för helåret 2016 har ännu inte kommit.							
 Handlägga inkomna anmälningar om registrering av livsmedelsanläggning inom 14 dagar.	95 %			95 %	90 %		Tertial 2 2017
 Handläggning av värmepumpansökningar ska påbörjas senast efter 5 arbetsdagar.	100%			96 %	95 %		Tertial 2 2017
 Miljörapporter besvaras senast 30 juni.	100%			100 %	95 %		Tertial 2 2017

Nämndmål:

3.2.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften.

 Uppfylls helt

Analys

För närvarande bedömer förvaltningen att målet kommer att uppnås. Förvaltningen har inarbetade rutiner för kontroll av arbetet inom tillsynen och det finns idag inget som tyder på att det sker avvikelser. Utfallet följs dock upp först i verksamhetsberättelsen eftersom då finns kompletta uppgifter om debitering och registrering av arbetade timmar.

KF:s mål för verksamhetsområdet:











3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

 Uppfylls delvis

Analys

Nämnden har under sommaren erbjudit ett flertal sommarjobb för att informera allmänheten genom en informationskampanj kallad klimatvågen. Nämnden har en utmaning i att tillhandahålla mindre kvalificerade arbetsuppgifter men klimatvågen är ett relativt enkelt informationsverktyg som har visat sig lämpa sig väl för sommarjobbare.

”Stockholmsjobb” är en arbetsmarknadsinsats för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller har särskilda behov. I insatsen ingår en visstidsanställning inom någon av kommunens förvaltningar eller bolag, och finansieringen sker från arbetsmarknadsförvaltningen eller stadsdelarna. Förvaltningens ansvar i sammanhanget är att ordna lämpliga enklare sysselsättningar. Förvaltningen har dock svårt att leva upp till detta eftersom rationaliseringar har medfört att inga enkla jobb finns kvar och de kvarstående jobben är kvalificerade, till exempel myndighetsutövningen inom tillsynen och kvalificerade administrativa uppgifter.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb ♀	0 st	0 st	0 st	1 st	2 st	850 st	Tertial 2 2017
  Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar ♀	2 st	0 st	2 st	0 st	1 st	500 st	Tertial 2 2017
  Antal tillhandahållna platser för sommarjobb	13 st			12 st	12 st	8 500 st	2017
  Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	0 st			1 st	2 st	900 st	Tertial 2 2017
  Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi ♀	13 st	5 st	8 st	11 st	12 st	8 500 st	2017







KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen prognostiserar en budget i balans. Nämnden följer sin ekonomi noggrant och vidtar nödvändiga åtgärder vid behov.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar Kommentar: Inklusivt sökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr	100			92,31 %	100 %	100 %	Tertial 2 2017
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar Kommentar: Inklusivt sökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr.	100			92,3 %	100 %	100 %	Tertial 2 2017
  Nämndens prognossäkerhet T2				-5 %	+/- 1 %	+/- 1 %	2017

Nämndmål:

3.5.1 Effektivisera och höja kvaliteten på förvaltningens interna processer

 Uppfylls helt

Analys

Miljöförvaltningen arbetar systematisk med att effektivisera förvaltningens interna processer. Arbetet med förberedelserna inför bytet av verksamhetssystemet Ecos har fortsatt under våren, med bl.a. registervård och kvalitetssäkring av förvaltningens processer. Liksom tidigare år genomförs ett omfattande utbildningsprogram för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen som är inblandade i de administrativa processerna. Bland annat anordnas ett stort antal kurser i Ecos, utbildningar juridik samt kurser i klarspråk för handläggare och chefer.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I grunden riktar sig förvaltningens arbete till alla utan några åtskillnader. Fokus för förvaltningens arbete under detta mål blir därför att fortsatt arbeta för ett gott bemötande och att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande särbehandling. Detta görs framför allt genom utbildningsinsatser för medarbetarna inom relevanta frågor.

KF:s mål för verksamhetsområdet:



4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer att fortsatt prioritera kompetensutveckling av medarbetarna som den viktigaste frågan inom jämställdhetsarbetet.

Jämställdhetsanalyser i tjänsteskrivelser och beslutsunderlag är generellt ett bra sätt för att bättre belysa ojämställda villkor och eventuella konsekvenser av föreslagna beslut. Men eftersom miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamheter varken t ex fördelar resurser, ger ekonomiskt stöd till enskilda eller ansvarar för brukare, så är det en försvinnande liten andel av alla tjänsteskrivelser där det kan bli aktuellt med en jämställdhetsanalys. Nämnden är därför inte direkt berörd av denna aktivitet.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Nämnden ska etablera rutiner för jämställdhetsanalyser i enlighet med programmet för ett jämställt Stockholm	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

4.1.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska systematiskt arbeta med att höja kompetensen hos medarbetarna inom jämställdhetsområdet

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden har ett ökat fokus på mångfalds- och antidiskrimineringsfrågorna under 2017 och kommer att fortsätta arbetet med att kompetensutveckla medarbetarna inom bl.a. jämställdhet, mångfald, bemötande, normkritik och diskriminering.

KF:s mål för verksamhetsområdet:












4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor



 Uppfylls helt



Analys

Resultaten på miljöförvaltningens medarbetarenkät visar att förvaltningen uppfattas som en bra arbetsgivare och indikerar en uppskattning för arbetsvillkoren. Resultatet för de två nya indikatorerna ”Bra arbetsgivare” och ”Psykosocial arbetsmiljö” är goda. De beräknas huvudsakligen utifrån svaren på ett antal frågor i medarbetarenkäten. Miljöförvaltningen sticker ut positivt jämfört med övriga fackförvaltningar vad gäller index för psykosocial arbetsmiljö, särskilt på delindex för ”Ledarskap” som ligger 7 punkter över snittet för samtliga fackförvaltningar. Index för ”Bra arbetsgivare” är på nivå med övriga fackförvaltningar. Delindexen varierar dock och delindex ”Attraktiv arbetsgivare” är 2 punkter högre än övriga. Förvaltningen är däremot 8 punkter under övriga vad gäller delindex ”Jämställdhet”. Det beror på att chefsgruppen är helt jämställd (1/2 män) trots att andelen kvinnor på förvaltningen är betydligt större än andelen män (1/3) och det ger lägre poäng eftersom det kan tyda på sämre karriärmöjligheter för kvinnor. Medelåldern för kvinnor är dock 7 år lägre än för män vilket kan vara en delförklaring till att det inte är mer än hälften av cheferna som är kvinnor. Mest positivt jämfört med övriga fackförvaltningar är delindex ”Rekommendera arbetsplats” vilket ligger 7 punkter över övriga.

Sjukfrånvaron har ökat genom att kvinnors långtidssjukskrivningar ökat mer än männens sjukfrånvaro har minskat.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex 	82	80	83	81	83	83	2017
  Index Bra arbetsgivare 	84			83	84	fastställs 2017	2017
  Index Psykosocial arbetsmiljö 	82			81	82	fastställs 2017	2017
  Sjukfrånvaro	3,7 %	1,3 %	4,8 %	3,6 %	3,5 %	tas fram av	Tertial 2 2017

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
♀						nämnden	
  Sjukfrånvaro dag 1-14	1,3 %	1,1 %	1,4 %		1,2 %	tas fram av nämnden	Tertial 2 2017
♀							

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Nämnden ska ta fram kompetensförsörjningsplaner på 3-5 års sikt med aktiviteter för innevarande år. Kommunstyrelsen ska utifrån nämndernas underlag tillsammans med berörda nämnder ta fram en strategi för den framtida kompetensförsörjningen i staden, med särskilt fokus på välfärdsyrken.	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

4.2.1 Miljöförvaltningen ska erbjuda meningsfulla arbetsuppgifter, en hälsosam arbetsmiljö, ett tydligt och inspirerande ledarskap och möjlighet till delaktighet och utveckling

 Uppfylls helt

Analys

Medarbetarenkäten visar att miljöförvaltningens satsningar på dessa områden går i rätt riktning och Aktivt Medskapande Index är det högsta förvaltningen någonsin haft (82). För att nå ytterligare förbättringar följs resultaten av medarbetarenkäten upp med åtgärdsplaner på de områden som behöver förbättras.

Ett orostecken är den ökande långtidssjukfrånvaron för kvinnor. Männen långtidssjukskrivningar har minskat men inte lika mycket som den ökat för kvinnor. Korttidsfrånvaron är konstant för både män och kvinnor. En undersökning av orsakerna till långtidssjukskrivningar har genomförts och visade att det till största delen beror på faktorer utanför arbetet. Förvaltningen har under det första halvåret efter övergången till den nya företagshälsovården arbetat mer intensivt med att säkerställa att alla långtidssjukskrivna får lämplig rehabilitering och har tydliga handlingsplaner för återgång i arbete.

Kompetensutveckling sker kontinuerligt både i arbetet och i form av interna och externa utbildningar och konferenser. Det omfattar både chefer och anställda och utveckling i arbetet är en av de viktigare faktorerna för att bibehålla personal. I medarbetarenkäten ökade resultatet på frågan ”Jag lär nytt och utvecklas i mitt dagliga arbete.” med 12 punkter till 89 vilket är betydligt högre än staden som helhet (82). Nämndens arbete med kompetensförsörjning pågår kontinuerligt och avdelningarnas kompetensförsörjningsplaner var ett tema på förvaltningens chefsöverläggning.

Nämndmål:

4.2.2 Förbättra det relativa löneläget



Särskilda lönesatsningar genomförts i syfte att kunna behålla kompetens och att kunna fortsätta rekrytera duktiga medarbetare. Lönesatsningarna har varit möjliga att genomföra genom effektiviseringar i arbetet. Trots de särskilda satsningarna visar nyckeltalsanalysen från Miljösamverkan i Stockholms län att Stockholm ligger lågt när det gäller det relativa löneläget. Skillnaden mellan en genomsnittslön för en inspektör i Stockholms är lägre än genomsnittet i länet. De kommuner som har högst genomsnittslön har ca 5000 kr/mån mer i lön för sina inspektörer jämfört med miljöförvaltningen i Stockholms stad.

Trots detta ligger Stockholm i topp när det gäller självfinansieringsbidrag, antalet debiterade timmar, antalet inspektioner etc. Utvecklingen pekar på att ytterligare satsningar kommer att krävas om Stockholm inte skall förlora i konkurrenskraft om nya medarbetare.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har ett ökat fokus på mångfalds- och antidiskrimineringsfrågorna, med bland annat kompetensutvecklingsinsatser inom jämställdhet, mångfald, normkritik och diskriminering. Genom samarbetet med funktionshinderrådet finns ett systematiskt arbete för ökad delaktighet vilket bland annat omfattar ökad tillgänglighet.

Nämndmål:

4.3.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska säkerställa att nämndens verksamhet bedrivs så att mänskliga rättigheter respekteras och att ingen utsätts för diskriminering

● Uppfylls helt

Analys

Innan sommaren avslutades de tre uppsatser som studenter på Södertörns högskola skrivit, utifrån studier av Livsmedelskontrollens inspektioner. Uppsatserna har inte påvisat något anmärkningsvärt, men har ändå varit värdefulla som underlag för fortsatta diskussioner kring bemötande etc. inom avdelningen.

Flera verksamheter på förvaltningen har genomfört kompetensutvecklingsinsatser i normkritik för sina medarbetare. Till hösten planeras en gemensam utbildning för hela förvaltningen inom bemötande och diskriminering. En översyn av förvaltningens rekryteringsrutiner har påbörjats.





KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

● Uppfylls helt

Analys

Insatserna som särskilt riktar sig till barn redovisas på flera andra håll i rapporten. Särskilt märks Kemikaliecentrums och Hälsoskyddsavdelningens arbete på förskolor och skolor. Livsmedelskontrollen har också en viktig del i arbetet genom undersökningar av livsmedelshygienen på skolmatsalar inklusive förekomsten av allergener i maten.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad (4.4)	2017-01-01	2017-12-31	
  Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barns delaktighet och inflytande i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad (4.4)	2017-01-01	2017-12-31	

Nämndmål:

4.4.1 Barnrättsperspektivet ska vara en naturlig del i miljöförvaltningens verksamhet.

● Uppfylls helt

Analys

Barnperspektivet är ständigt en naturlig del i nämndens arbete. Vad gäller arbetet utifrån aktiviteterna ovan så avvaktar nämnden det program för barnets rättigheter och inflytande som remissbehandlas i nämnderna i september, innan arbetet kan läggas upp och uppföljning kan göras.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har särskilt genom tillsynen en verksamhet som bedrivs i allmänhetens tjänst. Mycket av nämndens verksamhet handlar om att på olika sätt direkt undanröja hälsofaror och olägenheter samt stödja allmänhetens intresse av exempelvis god livsmedelshygien och goda boendemiljöer samt tillgång till naturområden och rekreation. Vid upplevda problem kan allmänheten i olika sammanhang få stöd och information från nämnden och även påverka nämndens insatser.

Nämndmål:

4.7.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillhandahålla korrekt och lättillgänglig information

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen arbetar fortlöpande med kvalitetssäkring och klarspråksgranskning av texter på bland annat stockholm.se. Under våren har en ny app, Livsmedelskollen, lanserats där allmänheten kan anmäla matförgiftning och ta del av utförda livsmedelsinspektioner. En ny broschyr "Stockholms stads miljöarbete" har tagits fram på både svenska och engelska, en grupp på Facebook "Natur i Stockholms stad" har startats, och information om våra naturreservat har tillgängliggjorts via appen Naturkartan.

Nämndmål:

4.7.2 Korrekt och snabb hantering av serviceanmärkningar

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden reviderade rutinerna för serviceanmärkningar under 2016 och dessa implementeras under 2017. Informationen till allmänhet och företag ska förbättras om möjligheten att lämna serviceanmärkningar.

Nämndmål:

4.7.3 Genom Miljöbarometern och Miljödata erbjuda aktuell och lättillgänglig information om stadens miljösituation och miljöarbete

● Uppfylls helt

Analys

Informationen om tillstånd och utveckling av miljön på Miljöbarometern uppdateras kontinuerligt. Indikatorerna har uppdaterats med nya data från medborgarenkäten 2016 och informationen om klimatförändringar har utökats med fler indikatorer. Informationen om vattenförvaltningsarbetet uppdateras i takt med att de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster tas fram.

För Miljödata fortskrider förvaltning- och utvecklingsarbetet enligt årlig förvaltningsplan. Ytterligare öppna data som tillgängliggjorts via Miljödata är restauranginspektioner. Genom digital förnyelseprojektet Smartare Miljödata har arbetet med att bland annat anpassa Miljödatas webbportal för övriga förvaltningar och bolag påbörjats.

KF:s mål för verksamhetsområdet:



4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

 Uppfylls helt

Analys

Stöd till andra nämnder vid upphandling och investeringar ingår i arbetet för flera av förvaltningens verksamheter. Framförallt Kemikaliecentrum, Miljöbilar i Stockholm samt Energicentrum.

Miljöförvaltningens ekonomifunktion har under 2016 förstärkts med en upphandling- och inköpssamordnare. I oktober 2016 infördes Agressos inköpssystem och man arbetar aktivt med att ansluta de egna avtalen till inköpssystemet och för att öka systemutnyttjandet i systemet. Miljöförvaltningen arbetar med att uppdatera de interna rutinerna gällande upphandling och inköp enligt de nya lagarna och reglerna för 2017. Upphandling och inköp följs även upp i internkontrollplanen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2016	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram					100 %	80%	2017
Analys Miljöförvaltningen har en upphandling över tröskelvärdet.							

Nämndmål:

4.8.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ge stöd och råd till andra verksamheter i staden för att skapa ökad hållbarhet vid upphandlingar

 Uppfylls helt

Analys

Kemikaliecentrum har medverkat i de centrala upphandlingarna av köks- och serveringsutrustning respektive bild- och formmaterial. Dessutom har medverkan skett i andra upphandlingar, inom t ex områdena brandskyddsutrustning och arbetskläder. På direkta frågor från verksamheter (främst förskolor) görs utredningar om specifika varor i det avtalade sortimentet genom kontakter med leverantörer för att kunna ge rekommendationer. Kemikaliecentrum har också varit delaktigt i leverantörsdialog om bland annat möbler.

Uppföljning av ekonomi

Uppföljning av driftbudget

I samband med tertialrapport 2 prognostiseras ett nettoutfall exklusive ansökta budgetjusteringar om 110,8 mnkr, dvs. en prognos som ligger i nivå med budget.

Efter kommunfullmäktiges beslut om budget 2017 fick nämnden en budget om 104,6 mnkr och därefter budgetjusteringar i två omgångar, dvs. budgetjustering för framtagande av lokala åtgärdsprogram om 5,4 mnkr, för att ta fram förslag till förstärkningsåtgärder som gynnar biologisk mångfald i naturreservat-samordnad kommunikation av rekreativvärden i stadens befintliga och tillkommande natur- och kulturresevat om 0,3 i avstämningsärendet samt ytterligare 0,5 mnkr för framtagandet av lokala åtgärdsprogram i tertialrapport 1.

Nedanstående tabell visar utveckling av nämndens budget för 2017.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2017	200,7	-96,1	104,6
Budgetjustering för lokala åtgärdsprogram	5,4		
Budgetjustering naturreservat	0,3		
Omslutningsförändringar	30,1	-30,1	
Budget avstämningsärendet	236,5	-126,2	110,3
Budgetjustering lokala åtgärdsprogram	0,5		
Omslutningsförändringar	0,6	-0,6	
Budget efter T1	237,6	-126,8	110,8

Den sammanlagda nettobudgeten uppgår till 110,8 mnkr. Nettoutfall inklusive ansökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr prognostiseras till 111,8 mnkr. Prognosen för bruttokostnaderna inklusive sökta budgetjusteringar är 238,6 mnkr medan intäkterna beräknas uppgå till 126,8 mnkr. Intäktsfinansieringsgraden beräknas ligga i nivå med VP 2017.

Som redovisats i verksamhetsprogrammet kommer förvaltningen att styra hårdare mot ett balanserat resultat. För att undvika de överskott jämfört med budget som uppkommit de senaste åren därför att förvaltningen varit alltför försiktig i sina prognoser, kommer förvaltningen att acceptera något större osäkerheter. Det kan leda till att mindre underskott jämfört med budget kan komma att inträffa.

Differenser mot VP 2017 beror på

- Ansökning om budgetjustering om 1,0 mnkr för 2017 ur Central medelsreserv 2 för arbetet med lokala åtgärdsprogram i prioriterade vattenförekomster
- Lägre intäkter och kostnader inom tillsynen pga. personalomsättning.
- Högre intäkter och kostnader inom extern finansierade projekt (migrering av e-tjänsten allmän missförhållande)
- Lägre intäkter och kostnader inom miljöbilarnas projekt

Se nedan för specifikation.

Tabellen nedan visar budget, prognos och avvikelse per kostnadsslag enligt SLKs fördelning.

<i>Mnkr</i>	Nämndens budget	Prognos på årsutfall	Avvikelse
<i>Kostnader</i>			
Tillsyn/myndighetsutövning	111,2	110,4	-0,8
Miljöövervakning	45,4	46,6	1,2
Miljöbilar	11,6	11,4	-0,2
Energi och klimat	15,4	15,8	0,4
Gemensam verksamhet	37,3	36,9	-0,4
Externfinansierade projekt	15,1	16,0	0,9
<i>Summa kostnader</i>	236,0	237,0	1,1
<i>Intäkter</i>			
Tillsyn/myndighetsutövning	-92,5	-91,2	1,3
Miljöövervakning	-11,0	-11,7	-0,7
Miljöbilar	-5,6	-5,4	0,2
Energi och klimat	-2,1	-2,1	0,0
Gemensam verksamhet	0,0	0,0	0,0
Externfinansierade projekt	-15,5	-16,4	-0,9
<i>Summa intäkter</i>	-126,8	-126,8	-0,1
avskrivningar	1,6	1,6	0,0
internräntor	0,0	0,0	0,0
<i>Verksamhetens nettokostnader inkl kap kostnad</i>	110,8	111,8*	1,0

*Inklusive sökta budgetjusteringar om 1,0 mnkr

Nedanstående tabell visar utfall 2016 samt differensen per avdelning mellan budget år 2017 och helårsprognosen 2017.

	VB 2016	VP 2017	Prognos 2017	Diff mot VP 2017	Varav ansökta budgetjusteringar
<i>Intäkter</i>					
Plan och miljö	28,6	30,4	31,3	0,9	
varav miljöbilsprojekten	4,6	5,6	5,4	-0,2	
Hälsoskydd	31,7	31,6	30,5	-1,2	
Livsmedelskontroll	43,7	45,6	44,8	-0,8	
Miljöanalys	1,1	2,8	2,7	-0,1	
SLB-analys	11,3	11,0	11,7	0,7	
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	2,6	5,4	5,8	0,4	
Summa intäkter	119,0	126,8	126,8	0,0	0,0
<i>Kostnader</i>					
Plan och miljö	59,4	62,2	63,3	1,1	
-varav miljöbilar	8,8	11,6	11,4	-0,2	
Hälsoskydd	35,3	37,9	38,0	0,1	
Livsmedelskontroll	40,4	44,9	43,9	-1,0	
Miljöanalys	31,9	31,4	32,4	0,9	1,0
SLB-analys	18,7	18,6	18,8	0,2	
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	36,6	42,6	42,3	-0,4	
Summa kostnader	222,3	237,6	238,6	1,0	1,0
Netto	103,3	110,8	111,8	1,0	1,0

Avdelning Plan och miljö har högre intäkter och kostnader jämfört med budget som beror på extra satsningarna inom Klimatpakten, Klimatsmarta Stockholm inklusive tillfällig anställd kommunikatör. Därutöver utför avdelningen ej budgeterad sedimentundersökning av PCB-haltig förorening vid Nockebybron eftersom rekordhöga halter har påträffats av oljehaltigt klet. Ansvariga för föroreningen är oklar.

Avdelning Hälsoskydd prognostiserar lägre intäkter och kostnader inom tillsynen, vilket beror på högre personalomsättningen än vanligt. Personalomsättningen beror på föräldraledigheter, tjänstledigheter på grund av studier, sjukskrivningar, byte av bostadsort av privata skäl och karriärsutveckling. Delar av resursbortfallet har kunnat lösas genom vikariat. Det är framför allt inom områdena missförhållanden i bostäder och skola förskola som återbesättning med rätt kompetens behöver ske. Det är huvudsakligen inom området riktad tillsyn av

fastighetsägares egenkontroll som antal inspektioner har skurits ner. Samtliga vakanta tjänster förväntas vara återbesatta i slutet av året. Därutöver kommer avdelningen att finansiera fortsatt arbete med utfasning av giftiga båtbottnfärger som nämnden inte fick från CMR2 i samband med ansökan i tertialrapport 1 samt utveckling och migrering av e-tjänsten för värmepumpar.

Avdelning Livsmedelskontroll prognostiserar lägre intäkter och kostnader som beror på personalunderskott pga. personal som slutat och svårigheter att lyckas anställa. Kontroller som inte hinner utföras under 2017 (ca. 800 timmar) kommer att överföras och utföras under första halvåret 2018.

Avdelning Miljöanalys prognostiserar ett utfall i nivå med budget exklusive ansökta budgetjusteringen om 1,0 mnkr.

Ökad efterfrågan på SLB-analys expertkompetens, utredningstjänster och mättjänster har medfört högre intäkter än budgeterat för år 2017. Ökad bostadsexploatering har ökat efterfrågan på utredningar av planerad bebyggelses inverkan på luftkvaliteten. Exploateringen av bostäder sker dessutom i allt mer komplexa miljöer vilket leder till större intäkter per utredning. SLBs kostnader prognostiseras inte öka i samma takt. För att klara av de arbetsinsatser som krävs under år 2017 har extra personal rekryterats men ersätter inte personalbehovet till fullo. Därav den något mindre ökningen av personalkostnader.

Det prognostiserade överskottet för övrig verksamhet (förvaltningsledning, nämnd, verksamhetsstöd och gemensamma kostnader) beror främst på lägre personalkostnader samt lägre kostnader för införandet av ECOS 2, som senarelagts.

Sammanfattningsvis kan det sägas att förvaltningen prognostiserar ett utfall i nivå med budget med små förändringar för avdelningarna.

Tabellen ger en något missvisande bild: enligt stadsledningskontorets anvisningar har 1,0 mnkr, som ansökts om för vattenarbetet, inkluderats i prognosbeloppet. Om medlen beviljas blir alltså det nya nettot 111,8 mnkr, vilket är ett balanserat resultat.

Risker som kan påverka ekonomin

Det finns få risker för att resultatet under innevarande år inte skall uppnås. Det är främst om sjukdomar inträffar bland medarbetarna. Det prognosticerade utfallet visar lägre intäkter och kostnader inom tillsynen pga. sjukskrivningar, föräldraledigheter och personalomsättning. Detta sätter större krav på befintlig personal eftersom rekryteringar tar lång tid. Det finns en risk för att nya upphandlingar inom vattenarbetet mm tar längre tid än planerats och därmed måste aktiviteterna förskjutas till nästa år. Förvaltningen vidtar åtgärder för att påskynda processen och utföra alla planerade aktiviteter.

Särskilda satsningar

Handlingsplan för god vattenstatus

MHN ska i tertialrapport 2 och i verksamhetsberättelsen redogöra för det ekonomiska och verksamhetsmässiga utfallet för projekt Handlingsplan för god vattenstatus.

Programmen för Brunnsviken och Bällstaån har färdigställts för politisk behandling. Ytterligare nio program ska i samverkan med Stockholm vatten och grannkommunerna färdigställs under året. Därutöver startas arbetet med tre åtgärdsprogram som beräknas vara klara under 2018. Förvaltningen genomför dessutom ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse för arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen; recipientspecifika riktvärden, riktlinjer för dagvatten från miljöfarlig verksamhet, undersökningar av PFAS och mikroplaster samt miljögifter i sediment.

Arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram är långsiktigt och ständigt pågående fram till det att samtliga åtgärdsprogram ska vara klara 2019. Förvaltningen sökte 9 Mkr inom ramen för VP och har hittills erhållit 5,9 Mkr. Ytterligare 1,0 Mkr söks därför ur CM 2 i T2 för fortsatt arbete med de lokala åtgärdsprogrammen. 5,2 Mkr är uppbokade i avslutade upphandlingar och 1,8 Mkr är hittills fakturerat. Nya upphandlingar pågår. Beslut om medelstilldelning för de medel som söks i T2 sker i november och i händelse av att medel inte beviljas kommer förvaltningen eventuellt att gå med underskott 2017 när det gäller arbetet med lokala åtgärdsprogram. Flertalet av de avtal som tecknas i samband med pågående upphandlingar kommer att löpa över årsskiftet och förvaltningen kommer därför även att söka medel i samband med VP.

Investeringar

Investeringarna beräknas ligga på 1,3 mnkr som är högre än budget 2017 om 0,8 mnkr. Ökningen beror på inköp av nya mätinstrument.

Budgetjusteringar

Ansökan om budgetjustering för arbete med lokala åtgärdsprogram för god vattenstatus

Nämnden föreslås ansöka om budgetjustering med 1,0 mnkr för genomförande av insatser enligt Handlingsplan för god vattenstatus, från central medelsreserv 2 (se bilaga 4).

Analys av balansräkning

Enligt stadens anvisningar ska balansräkningen per 2017-08-31 kommenteras mot balansräkningen 2016-12-31:

- Inventarier minskade under perioden med 0,2 mnkr eftersom avskrivningar var högre än nyanskaffningar.
- Kundfordringarna per den 31 augusti 2017 var 3,0 mnkr, dvs. 3,7 mnkr lägre än vid årsskiftet beroende på att fakturering avseende timdebitering inom miljöbalken sker mer löpande under året.

- Andra kortfristiga fordringar ökade med 1,0 mnkr beroende på att förvaltningen har en högre fordring mot SLK inom Digital förnyelse samt mot EU. Fordran regleras vid årsskiftet.
- Diverse kortfristiga fordringar ökade markant som beror på att moms byggs upp under året och bokförs hos SLK först vid årsbokslutet.
- Förutbetalda kostnader (leverantörer) var på samma nivå som vid årsbokslutet (ca 4,2 mnkr). Största delen av förutbetalda kostnader är hyror.
- De upplupna intäkterna var 0,5 mnkr lägre än vid årsskiftet vilket berodde på att filen med sista tillsynsfaktureringen för 2016 inte var inläst i Agresso per 2016-12-31 och därför bokades manuellt.
- Leverantörsskuldena minskade med 20,7 mnkr vilket förklaras av att skulden till leverantörer generellt är lägre vid tertial 2 än vid ett årsskifte.
- Övriga kortfristiga skulder, vilka främst består av förskott av projektmedel inbetalda av EU och staten, minskade med 13,2 mnkr beroende på ökade upparbetade kostnader under perioden och utbetalningar till partners inom projekten.
- Förutbetalda intäkter, vilka består av inbetalningar inom fast årlig tillsyn och livsmedelskontrollen, ökade med 18,7 mnkr under perioden. Inbetalningarna inkommer till nämnden redan i mars men periodiseras, dvs. intäktsförs, månadsvis. Periodisering av förutbetalda intäkter avser interna bokningar som kommer summerar till 0 på årsbasis.
- Övriga interimsskulder ökade med 0,6 mnkr pga. ökning av upplupna kostnader eftersom det är svårare att få in fakturor vid semestertiden. Enligt redovisningsreglerna uppbokas dessa manuellt.

Nedan visas mer detaljerat balansräkningen.

Balansräkning			
		Förändring	
	Per 2016-12-31	201701-201708	Per 2017-08-31
12 Maskiner och inventarier	2 975 135,94	-174 483,01	2 800 652,93
Anläggningstillgångar	2 975 135,94	-174 483,01	2 800 652,93
15 Kundfordringar	6 691 300,00	-3 695 481,60	2 995 818,40
161 Fordringar hos anställda	16 171,00	38 887,00	55 058,00
165 Fordringar hos staten och EU	0,00	97 500,00	97 500,00
166 Andra kortfristiga fordringar	2 402 086,00	1 019 195,20	3 421 281,20
167 Ingående mervärdesskatt	0,00	6 495 709,78	6 495 709,78
169 Värdereglering av diverse kortfristiga fordringar	0,00	0,00	0,00
16 Diverse kortfristiga fordringar	2 418 257,00	7 651 291,98	10 069 548,98
171 Förutbetalda kostnader	4 596 679,63	-401 791,44	4 194 888,19
175 Upplupna intäkter	460 240,00	-460 240,00	0,00
179 Övriga interimfordringar	0,00	0,00	0,00
17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	5 056 919,63	-862 031,44	4 194 888,19
Omsättningstillgångar	14 166 476,63	3 093 778,94	17 260 255,57
Summa Tillgångar	17 141 612,57	2 919 295,93	20 060 908,50
Eget kapital	39 836 819,55	-16 688 857,13	23 147 962,42
Avsättningar	0,00	0,00	0,00
Långfristiga skulder	0,00	0,00	0,00
24 Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	0,00	-16 507,00	-16 507,00
25 Leverantörsskulder	-24 542 775,31	20 667 613,12	-3 875 162,19
26 Moms och särskilda punktskatter	0,00	-502 632,20	-502 632,20
28 Övriga kortfristiga skulder	-28 583 230,09	13 240 145,16	-15 343 084,93
291 Upplupna löner	-532 261,00	-206 729,00	-738 990,00
293 Upplupna sociala avgifter	-218 824,00	-81 956,20	-300 780,20
295 Förutbetalda intäkter	-2 009 730,00	-18 744 363,21	-20 754 093,21
299 Övriga interimsskulder	-1 091 611,72	-586 009,47	-1 677 621,19
29 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-3 852 426,72	-19 619 057,88	-23 471 484,60
Kortfristiga skulder	-56 978 432,12	13 769 561,20	-43 208 870,92
Summa Skulder & Eget kapital	-17 141 612,57	-2 919 295,93	-20 060 908,50

Synpunkter och klagomål

Nämnden har hittills under året emottagit fyra serviceanmärkningar (dvs. klagomål på förvaltningens service) vilka samtliga avser handläggningens utförande eller service. Samtliga ärenden är avslutade.

Utöver dessa serviceanmärkningar kan påpekas att det i de ordinarie överklagandena finns synpunkter på servicen och utförandet av handläggningen som närmast kan betraktas som serviceanmärkningar men hanteras inom ramen för överklagandet. För nämnden är det viktigt

att åtskilja begreppet klagomål som har en juridisk innebörd vid handläggning t.ex. av olägenhetsärenden och andra ärenden från allmänhet och företag, från anmärkningar som mer renodlat avser servicen.

Övrigt

Kvalitetsarbete

Grunden för allt kvalitetsarbete är kompetenta medarbetare, och förvaltningen satsar på så väl extern som intern kompetensutveckling i olika former. Förvaltningen mäter verksamhetens kvalitet bland annat genom NKI (Nöjd Kund Index), Nöjd Medborgarundersökning samt internkontroll. Förvaltningen har även en genomgripande uppföljning av både tillsynsarbetet och den övriga verksamheten.